

Furs de 1542

VERSIÓ DE TREBALL a dia 29-6-2016
i per tant **susceptible de modificacions**, de la transcripció
dels Furs promulgats a les Corts de dit any

*****

Aquest document forma part del projecte general:

FURS DE VALÈNCIA (1238-1645)
Transcripció, traducció i estudi de tots els furs promulgats
per les Corts Valencianes al llarg de l'època foral

*****

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
(Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern)

UNIVERSITAT JAUME I
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES I ECONÒMIQUES
(Àrea d'Història del Dret)

VALÈNCIA - CASTELLÓ

2016

CORTS DE 1542

Sobre los béns emphiteoticals confiscats per crims de heretgia o de lesa magestat, o qualsevol altres crims

[1] E primerament, senyor, com per molts e diversos furs del vostre regne de València, etiam fets e atorgats per vostra magestat en les corts passades, sia dispost e ordenat que la útil senyoria sia consolidada ab la directa per los crims de lesa magestat, heretgia o altres, per los quals se segueix confiscació de béns, comesos per los emphiteotas, senyors útils dels dits béns, e los dits furs no sian observats per los inquisidors de la herètica pravitat e jutge dels béns confiscats e receptor del dit sanct offici e altres jutges e oficials de la dita ciutat e regne; per ço, per observança dels dits furs, los tres braços del dit regne supliquen e demanen a vostra magestat sia de sa mercè statuhir e ordenar que en lo dit cars que seran confiscats los béns de algun emphiteota o senyor útil, la útil senyoria de dits béns tenguts sots directa senyoria “ipso iure”, sens altra declaració y sentència, sia consolidada ab la directa e que los dits senyors directes “propria auctoritate” se puixen pendre los dits béns y possessió de aquells o requerir qualsevol oficials ordinaris de la dita ciutat e regne que·ls liuren aquella; los quals oficials sien tenguts de liurar-los la dita possessió sots pena de mil florins e privació de offici.

Que·s quart lo fur y que los oficials, sempre que seran requests, hajen de fer justícia prompta y expedita en liurar la real y actual possessió dels dits béns als dits senyors directes sens altra conexença alguna.

Maius, vicecancellarius. [9.8.43]

Que dels béns emphiteoticals dels moriscos del raval de sant Juan sia pagat luÿsme als senyors directes

[2] Item, senyor, per quant per los furs del vostre regne de València és dispost que los emphiteotes e senyors útils de algunes cases, terres e possessions tengudes sots directa senyoria, sien tenguts a pagar luÿsme e lo cens de les terres que tenen sots directa senyoria; e com alguns dels moriscos del raval de Sant Johan, olim Moreria, de la vostra ciutat de Xàtiva e universitat de aquell tinguen algunes cases, terres e possessions, tengudes sots directa senyoria de la almoyna e administració de la Seu de la vostra ciutat de València y de altres sglésies, monestirs e lochs pios y religiosos y de altres seglars senyors directes, e per rahó de les vendes e alienacions fetes són tengudes a pagar loÿsme a la dita almoyna y als altres lochs pios y altres senyors seglars directes, los quals no noble batle general de la vostra ciutat de València prohebeix e dóna empaig als dits senyors directes no sien pagats; per ço los tres braços supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella provehir e manar que los dits loÿsme e censos sien pagats als dits senyors directes, manant al dit bal·le general no done empaig ni impediment

algú als dits senyors directes en la exactió e recuperació dels loÿsmes e censos sots certes e grans penes, ans done a aquells to favor e ajuda, perquè realment ab tot effecte los dits loÿsmes y censals sien pagats a aquells.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [4.23.4]

Que's garde lo fur parlant que los strangers no puguen entrevenir en causes criminals

[3] Item, senyor, per quant per los furs del vostre regne, en les causes criminals en les quals se tracta de pena de mort o altra pena corporal, no puxen entrevenir e votar aquelles estrangers alguns, per la qual causa lo regent la loctinència general de vostra magestar en lo dit regne de València, per haver de entrevenir cascun dia en lo votar e deliberar les dites causes criminals no hauria de ésser estranger, ans hauria y ha de ésser natural de la vostra ciutat y regne de València.

Per ço los dits braços suppliquen y demanen, sia mercè de vostra magestat provehir y ordenar que de ací avant lo regent qui serà de la loctinència general sia y haja de ésser natural del dit regne de València, e no sia ni puixa ésser stranger de aquell.

Que se garde lo fur.

Maius, vic. [7.8.34]

Que la prohibició feta per furs de Aragó y València sobre los beneficis que no sien donats a estrangers, no haja loch en os beneficis e dignitats de les esglésies de Albarrazçi e Sogorb unides

[4] Item, senyor, per quant la ciutat de Sancta Maria de Albarrazín, ab la diòcesi de aquella, és ab auctoritat apostòlica unida e perpètuament annexa a la ciutat de Sogorb, fundada en lo regne de València, y de tal modo que les dos sglésies unides sols un prelat regeix e administra aquelles; e aquelles tenen tan solament hun capítol comú a les dos sglésies, jatsia que elles sien cathedrals, de modo que lo qui és canonge de la una és canonge en la altra, et econverso; però encara les prebendes e fruyts de les dignitats de dites sglésies són axí repartits en los dos regnes, que part de la prebenda e fruyts de una canongia o dignitat és en lo regne de Aragó, e l'altra part de la prebenda e fruyts de la mateixa canongia o dignitat és en terres del regne de València. Per hon és necessari que qualsevol canonge o persona que tinga dignitat alguna en dites sglésies, ha de tenir y rebre fruyts, axí en terres del regne de Aragó com en terres del regne de València. E com per furs del regne de Aragó, senyaladament per hun fur fet en les últimes corts celebrades en la vila de Monçó per vostra magestat, a supplicació dels quatre braços del regne de Aragó, qui és en lo títol «De prelaturis», sia stat statuhit, provehit e ordenat, que beneficis alguns, encara que sien dignitats o canongies e officis ecclesiàstichs, no sien per los prelats, ordinaris, ne altres qualsevol persones conferits ni donats, sinó sols als naturals originaris e natus del dit regne de Aragó, y que verament fossen nats en les terres del dit regne, imposant grans penes als qui lo contrari faran; manant expressament que strangers, jatsia sien del regne de València o principat de Cathalunya provehits de

facto de officis, dignitats, e beneficis ecclesiàstichs en lo dit regne de Aragó, no sien admesos a pendre possessió de aquells en lo dit regne de Aragó, ni leven fruyts alguns, ans aquells resten reservats per als naturals del dit regne. E axí matex en les corts últimes celebrades per vostra magestat en la present vila de Monçó als regnícols y naturals del dit regne de València, en lo fur fet e posat que strangers no sien admesos et cètera, és provehit e ordenat que los beneficis del dit regne de València, ecclesiàstichs ne officis alguns tals sien conferits e donats a strangers, encara que fossen del regne de Aragó e principat de Cathalunya, sinó que tan solament beneficis, dignitats e canongies e altres officis ecclesiàstichs sien donats e conferits als que verament són naturals del regne de València, e nats en lo dit regne, ab decret de nul·litat, si lo contrari se feya; manant expressament que dits strangers no sien admesos a les rendes, fruyts e emoluments de dits beneficis, dignitats e canongies, e altres qualsevol officis. Per rahó e causa dels quals dits dos furs, la hu fet a supplicació dels regnícols del dit regne de Aragó, e l'altre a supplicació dels regnícols del dit regne de València se mostra, e clarament se segueix que lo bisbe de les sglésies de Sogorb y Sancta Maria de Albarrazín, axí com és dit unides, no té forma ni modo de conferir y donar beneficis, canongies, dignitats e officis ecclesiàstichs, tocants a provisió, ordinació o col·lació de aquell, ans per rahó e causa dels dits dos furs, és impossibilitat a fer provisió e col·lació de dits beneficis, canongies, dignitats e officis ecclesiàstichs, perquè com aquells tinguen part de fruyts en regne de Aragó y part en regne de València, e si en algú de aquells és provehit algun natural del dit regne de València, per lo dit bisbe no és admès a pendre y rebre los fruyts que recauen en terres del regne de Aragó tocants al dit benefici, dignitat o canongia, per causa del fur fet a supplicació dels quatre braços de Aragó.

E axí matex, volent provehir en qualsevol benefici, dignitat o canongia, algun natural del regne de Aragó, aquell no és admès a les rendes e fruyts que recauen en les terres del dit regne de València, per rahó del fur fet als regnícols de València, lo que és medi per a levar al dit bisbe la ordinació e provisió que té de dits beneficis, y no donar loch que dites sglésies sien provehides dels ministres necessaris per a aquelles, e celebrar lo culto divino en elles; y és dividir la natural condició e qualitat de dits beneficis que són individus.

E com la mente e intenció de vostra magestat, en la concessió e provisió que féu del fur fet a supplicació dels tres braços del dit regne de València, ni menys la voluntat de aquells és impedir la ordinació e provisió que toca e ha respecte a fer lo dit bisbe de Sogorb de dits beneficis, dignitats e canongies de les dites dos sglésies, ni voler entendre que lo dit fur hagués loch en semblants provisions e col·lacions de dits beneficis, ni en aquells per star repartits los dos regnes y les sglésies sobredites e dignitats, beneficis e canongies axí unides.

Per ço los dits tres braços del dit regne de València supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella interpretar e declarar los dits furs, o provehir, statuhir e ordenar que la prohibició feta en aquells no ha loch en provisió e col·lació de semblants beneficis, dignitats e canongies, en respecte dels naturals, axí del regne de Aragó com de València, ans sia mercè de vostra magestat declarar e provehir que, no obstant los dits furs e prohibició posada en aquells, lo dit bisbe tinga facultat de conferir y donar dits beneficis, dignitats e canongies e altres officis ecclesiàstichs, axí als naturals e originaris del regne de València, com als naturals e originaris del dit regne de Aragó,

per ésser com són beneficis e dignitats mixtes de les dos sglésies, y estar com estan les rendes e fruyts de dits beneficis e dignitats repartits en los dits dos regnes, perquè altrament seria levar al dit bisbe la facultat e provisió de dits beneficis, dignitats e canongies, y desfer la pròpia natura de aquells, lo que no·s pot ni deu fer, com entenga lo dit bisbe de fer y procurar de observar e guardar tota egualtat ab los del dit regne de València y de Aragó, axí en respecte de dits beneficis com dels fruyts y rendes recahents en les terres, axí del dit regne de Aragó com de València, e que prejudí algú no sia fet ni causat, axí als uns com als altres, en la col·lació e provisió de dits beneficis, dignitats e canongies, ans sia entre aquells observada tota egualtat e justícia.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.44.4]

Que los guiatges donats per lo Governador, o lochtinent de governador, no sufraguen als vassalls dels barons e mestre de Muntesa en los lochs hon aquells tenen jurisdicció per los delictes per dits vassalls en dits lochs comesos

[5] Item, senyor, per quant los governadors de la vostra ciutat y regne de València de cascun dia guien los delinqüents que han comeses e fets enormes e grans crims e delictes, vassalls axí de reverendíssimo mestre de Muntesa com de altres barons e senyors de lochs, per la qual causa se segueixen grans dans, axí perquè, per rahó de dits guiatges, los dits delats e malfactors no poden ésser punits ni castigats ni de aquells ésser feta justícia, en gran deservy de nostre senyor Déu e del benefici públich e en gran desacatament de la justícia, per ço que los dits malfactors e facinerosos hòmens ab dos guiatges se estan en los dits lochs passejant-se per aquells públicament davant los dits mestre e barons e senyors dels dits lochs e oficials de aquells, fent-los molts ultratges e desacataments, lo que axí mateix és levar la jurisdicció de dits mestres, barons e senyors de lochs; per ço los tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir e manar que de ací avant semblants guiatges no·s donen ni·s puxen donar per los dits governadors o lochtinents de aquells o altres oficials de la dita ciutat e regne als dits vassalls. E si de facto se donassen e atorgassen, aquells sien nul·les ipso facto et iure; y no obstant aquells, los dits delinqüents facinerosos y mals hòmens puxen ésser castigats de sos delictes e malefics per lo dit mestre e barons e senyor de lochs.

Plau a sa magestat que quant als delictes comesos per los vassalls dels senyors seglars en les terres de sa jurisdicció criminal lo guiatge del governador e lochtinent de governador no valgue per a e·n les terres de aquelles ahon tenen la dita jurisdicció, e lo mateix haje loch en los vassalls y religió de Muntesa en los casos que tendran *mero et mixto imperio* y jurisdicció.

Maius, vicecancellarius. [9.20.2]

Que·s guarden los furs parlants de la tachació de despeses quant és declarat algú alegrar-se del privilegi de la corona

[6] Item, senyor, quant per vostra magestat fonch fet fur, en les corts celebrades per vostra magestat en la present vila de Monçó, en lo any M.D.CCCIII, ab lo qual fonch statuhit e ordenat que, après que fos stat declarat per los àrbitres, algun coronat deure's alegrar del privilegi clerical, puix ab la tal declaració ja constava aquell tal ésser de for e jurisdicció del jutge ecclesiàstich, les despeses que eren estades fetes en lo procés fet davant lo jutge secular contra lo tal coronat deure ésser tachades per lo jutge ecclesiàstich, segons era acostumar, enaxí que fonch statuhit e ordenat, ab lo dit fur, que les dite despeses fossen tachades per lo dit jutge e official ecclesiàstich, segons era acostumar; e com se sia seguir que, no obstant lo dit fur, los dits officials reals de cascun dia se facen pagar les dites despeses ans de ésser tachades per lo official ecclesiàstich, puix tenen pres lo tal coronat en son poder, com no volen restituhir los tals coronats fins que primer los hajen pagat los dits salaris e despeses, prenint motiu que se haurien fet e acostumat de fer pagar les dites despeses, sens precehir tachació del dit official ecclesiàstich, lo que és contra la disposició del dit fur; e si ací se entengués, no aprofitaria cosa alguna et in vanum seria stat fet, e seria donar ocasió que per indirectum los presos coronats, per poder exir de la presó, pagarien, com de fet paguen, despeses e salaris immoderats o no deguts a justícia.

Per ço los dits braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella provehir, statuhir e ordenar que los dits officials no puixen pendre ni fer-se pagar despeses ni salaris alguns dels dits coronats, sens que primer sien tachades per lo official ecclesiàstich; ni per rahó de aquelles si no·ls són primer pagades, retardar e differir la publicació de dites sentències e declaracions, fahedores sobre les dites contencions de jurisdicció; ans hajen de publicar aquelles incontinenti que seran deliberades per los dits àrbitres, sots pena de cinch-cents florins, executadors per lo reverendissimo mestre de Muntesa, applicars al spital general de la dita ciutat.

Plau a sa magestat que·s guarden los furs.

Maius, vicecanceller. [3.5.33]

Que·s observe la pràctica circa les provisions que los àrbitres en les contencions de jurisdicció, o l'altre de aquells fa conforme a justícia

[7] Item, enyor, per quant alcú dels àrbitres elets en les dites causes de contencions de jurisdicció, sens vot e parer de l'altre àrbitre, diverses vegades attente de passar avant en les dites causes de contencions, fent algunes provisions e assignacions e altres actes a les parts, lo que de justícia no·s potfer, com lo altre dels dits àrbitres no tinga ni li sia donada la jurisdicció in solidum taliterque la hu sense l'altre possit procedere, e per la dita causa se cause moltes vexacions e perturbacions e la spedió de dites causes.

Per ço los dits braços suppliquen sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que d'ací avant nengú dels dits àrbitres puxa enantar en les dites causes de contencions de jurisdiccions ni fer provisions ni assignacions ni altres actes, sens vot e parer e intervenció de l'altre; e si lo contrari serà fet, tot sia nul·le, cas e irrit.

Plau a sa magestat que se observe lo acostumar conforme a justícia.

Maius, vicecanceller. [3.5.25]

Que's observen los furs e concòrdia de la reyna dona Leonor, sobre la remissió dels clergues constituïts en sacres òrdens, llevats tots abusos

[8] Item, senyor, com dels clergues constituïts en sacres òrdens ningun jutge secular no se'n puga ni deja entremetre, e per dita causa dels clergues constituïts en sacres òrdens, de epístola e evangeli, no's deja fermar contenció alguna de jurisdicció, ans constant e moçant al jutge secular qui tendrà tal clergue les letres e provisions dels dits òrdens, deja incontinenti remetre aquell al jutge e official ecclesiàstich, lo que no fan los officials reals de la dita ciutat, ans de facto attenten de fer lo contrari, vexant per dita causa en gran manera los dits clergues constituïts en sacres òrdens, lo que no's deu fer ni permetre.

Per ço los dits braços suppliquen sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e manar que, si algun clergue constituït en sacres òrdens, de missa o evangeli o epístola, serà pres per los officials reals, moçant les cartes e provisions dels dits òrdens als dits officials reals o alias legítimament constarà de aquelles, los dits officials incontinenti absque contencione iurisdictionis hajen de restituir lo tal capellà o clergue en sacres òrdens constituït, al jutge e officials ecclesiàstichs. E si recusaran de fer les dites coses, encórreguen en pena de cinch-cents florins, executadors per lo mestre de Muntesa, applicadors al dit hospital.

Plau a sa magestat se observen los furs e concòrdia, levats tots abusos.

Maius, vicecanceller. [3.5.13]

Que essent declarat algú alegrar-se del títol de la corona, no puixa ésser pres per lo mateix crim per ningun jutge secular

[9] Item, senyor, com per los dits furs e actes de cort de vostra magestat, sia dispost que si serà declarat alguns gaudere privilegio clericali y ésser de for e jurisdicció ecclesiàstica, e absolts per lo jutge ecclesiàstich, los tals, après que serà declarat ésser de for e jurisdicció ecclesiàstica e absolts per lo jutge ecclesiàstich, no puxen ésser tornats a pendre ni contra aquells procehir per los jutges e officials reals; e com, no obstant los dits furs, de cascun dia los officials reals, après que és stat declarat algun ésser de for y jurisdicció ecclesiàstica, de facto no dejen de tornar a pendre aquells e posar-los presos en les presons seculars, en gran dan de aquells e vilipendi y menyspreu de la ecclesiàstica libertat e jurisdicció.

Per ço, los dits braços suppliquen vostra magestat sia mercè de aquella provehir, statuhir e ordenar que d'ací avant, per los officials seculars, no sien ne puxen ésser presos aquells que serà declarat gaudre privilegio clericali e seran absolts per lo jutge ecclesiàstich, ni contra aquells procehir. E si lo contrari fessen, los tals presos sien incontinenti deliurats, e los officials que tal cosa hauran provehit encórreguen en pena de cinch-cents florins, executadors per lo dit mestre de Muntesa, aplicadors als Spital general.

Plau a sa magestat que, essent declarada la contenció en favor del coronat, per lo mateix crim ja declarat, no sien presos ni molestats per les officials reals.

Maius, vicecanceller. [3.5.15]

Que·s guarden los furs parlant de la immunitat del palau

[10] Item, senyor, per quant lo palau e casa archiepiscopal del reverendíssimo archebisbe de València estigua junct ab la sglésia major e seu de dita ciutat, e axí està “intra limites” de la dita sglésia major, de tal manera que “de justitia eadem immunitate gaudet et gaudere debet”, que la dita sglésia major, ara resedeixca en lo dit palau o casa lo dit reverendíssimo archebisbe o no; e com se seguesca e se sia seguit de cascun dia que los officials reals, no mirant ni tenint respecte algú a la dita sglésia e immunitat de aquella, mà armada ab alguazirs y verguetés, entren en lo dit palau e casa e se'n porten presos los ministres y scrivans de la cort ecclesiàstica exercint sos officis, e posen aquells presos en les presons seculares e fent altres menaces públicament, lo que de justícia no poden fer, “cum familia episcopi sit de iurisdictioni episcopi”, per ço, los dits tres braços suppliquen sia mercè de vostra magestat provehir e ordenar que lo dit palau e casa del reverendíssimo archebisbe de València, “sive resideat” en aquella lo dit reverendíssimo archebisbe o no, “gaudere debet immunitate” de la dita sglésia major e seu de la dita ciutat de València.

Plau a sa magestat que se garde lo fur parlant de la immunitat, remoguts tots abusos.

Maius, vicecancellarius. [1.9.7]

Que·s guarde la concòrdia de la reyna dona Leonor, e la justícia sobre la custòdia de les persones que confugen a la Sglésia, durant la contenció entre les jurisdiccions, si tals persones gaudent o no

[11] Item, senyor, per quant diverses vegades se haja seguit que los dits officials reals entrant en la dita seu, sglésia major de la dita ciutat, per voler traure los que en aquella hauran confugit per pretendre que no·s poden alegrar de la immunitat ecclesiàstica, volen pendre e tenir aquells presos e guardar-los en dita sglésia fins tant sia declarar si lo tal *gaudet vel gaudere potest immunitate Ecclesiae vel non*, lo que de justícia no·s pot ni deu fer, ans aquell ha de ser tengut e guardat en custòdia per lo jutge e official ecclesiàstich.

Per ço los dits tres braços suppliquen e demanen a vostra magestat sia provehit e ordenat que d'ací avant aquell que confugirà a la dita seu e sglésia major de València e se pretendrà no poder-se alegrar de la immunitat ecclesiàstica, haja de ésser custodit tant solament interim et donec sia declarat si potest gaudere vel non dicta immunitate per lo official e jurisdicció ecclesiàstica, e no per lo official secular.

Que·s guart la concòrdia de la reyna dona Leonor e lo que de justícia és dispost.

Maius, vicecanceller. [3.5.19]

Resecació de paraules supèrflues en la continuació de actes judicials

[12] Item, senyor, per quant per lo modo y forma que tenen y observen huy los scrivans de les causes, axí de la real audiència com de les corts del portantveus de general governador de la batlia, justícia en lo criminal e civil e de trecents sous, en lo allargar e continuar axí los testimonis com altres actes posant en aquells molts pennachos o coses supèrflues, se fan e causen molt grans e innumerables despeses als vehins e habitants de la vostra ciutat y regne de València.

Però los dits tres braços suppliquen sia mercè de vostra magestat provehir e statuhir y ordenar que de ací avant los scrivans e notaris de la dita audiència, corts e tribunals en lo continuar e alargar los testimonis que·s faran en los processos tant solament en lo principi de la deposició dels dits testimonis e testimonis hagen de continuar lo jurament del dit testimoni, e sobre los altres capítols que testificaran sols hagen de posar les paraules següents: *Fonch interrogat sobre lo primer capítol. Idem sobre lo segont capítol, et sic de aliis capitulis*. E no de altres paraules algunes.

Et incontinenti hagen de continuar lo que diuhen e deposen los dits testimonis sens mixtura de altres paraules algunes.

E los altres actes judicaris sols hagen de continuar la sustància de aquells ab les mes breus paraules que poran e seran necessàries en exprimir la dita sustància, dient en les acusacions de contumàcies: *Die tali, talis accusat contumaciam a tal et illa fuit admissa per iudicem*.

Y en les porrogacions: *Die tali, lo dit jutge porroga la dita assignació per a tal dia y ora*.

Y en les assignacions que faran, axí de advocats com de sentència o sentències o altres: *Die tali fonch feta assignació tali, tali hora et die ad audiendum sententiam et alias* expriment los dies e ores per als quals a les quals se faran dites assignacions e contumàcies; e lo matex hagen de fer lo continuar les relacions dels veguers, porters e saigs. E no posen ne puguen posar altres paraules més en dits actes; e fent lo contrari donen e sien tenguts donar los actes franchs a la part.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [7.2.7]

Que Governador, loctinent de governador ne altres oficials puxen donar garrots, exceptat la persona de sa magestat e de son lloctinent general

[13] Item, senyor, per quant antiquíssimament e tostemps en la vostra ciutat y regne de València se haja acostumat e observat que los que se havien de sentenciar a pena de mort corporal se portaven públicament per la ciutat, ab intervenció de cert número de capellans e confraria de nostra senyora dels Desemparats, que pregaven a Déu per aquell, y axí matex instruhint e confortant molt a aquells a ben morir, en lo que s'ha fet y fa molt grandíssim servey a nostre senyor Déu Jesuchrist.

E com de poch temps ençà se sia seguit que per los oficials reals de la vostra ciutat, dexada la dita pràctica e observança, se donen de cascun dia garrots als presos que estan en les presons e càrcers dins aquelles, mostrant e donant a entendre que públicament e líberament no podien fer justícia dels dits presos en la vostra ciutat de València, lo que no pareix bé com los vehins e habitants de dita ciutat de València sien tant fidelíssims vassalls de vostra magestat, que qualsevol oficial per mínim que sia de

vostra magestat, puixa fer liberament justícia, e sentenciar los que seran condempnats a pena de mort. E axí mateix se segueix, segons se és vist ab experiència, que pro maiori parte los dits sentenciats ab dits garrots no moren ni fan la fi que deurien, com a bon christians.

Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra cort, sia mercè de aquella statuhir e ordenar que de ací avant, perpètualment, per ninguna causa e rahó, puxen ésser donats garrots alguns a persona alguna, ans los que se hauran a sentenciar a pena de mort se hagen de aportar públicament per la dita ciutat de València, e per los lochs acostumats, e lo qui de facto donàs algun garrot, sia encorregut en pena de mil florins, applicadors la mitat als cófrens de vostra magestat e l'altra mitat a l'hospital general de la vostra ciutat de València, e privat perpètualment de l'offici e no puxa tenir més algun offici.

Plau a sa magestat que no·s donen garrots per governadors ni loctinents de aquells ne altres officials. E quant a nós o nostre loctinent general, sa magestat ho manarà provehir e advertir que no·s faça desorde algú.

La cort accepta la dita resposta en quant plau a sa magestat que no·s donen dits garrots per los governadors, loctinents de aquells ni per los altres officials, e quant al que poria ser contrari al que és estat supplicat diu que dissent, supplicant a sa magestat sia servit per sa sòlita benignitat admetre lo dit dissentiment.

Sa magestat sta y persevera en lo provehit, ordenat y decretat.

Maius vic. [E.154.1]

Sobre la observança del fur parlant de la confiscació dels béns dels moriscos, sia observada en los lochs del present regne recahents en la diòcesi de Carthagera

[14] Item, senyor, com per vostra magestat sia estat fet fur en les corts celebrades en la present vila de Monçó, en l'any M.D.XXXVII, ab lo qual en effecte fonch statuhit y ordenat que per los inquisidors de la herètica pravitat no·s poguessen confiscar los béns dels moriscos presents y sdevenidors, ni menys fer-se condemnacions, composicions, penes, penitències, pecuniàries o alias commutacions o redempcions de penes corporals, o penitències públiques, ab certs pactes e condicions fahedors per vostra magestat en lo dit fur continguts y specificats per major validitat de aquell. Los quals pactes e condicions fins a huy no són estats ab effecte fets y efectuats, ans en aquells és estat sobreseyt per vostra magestat, fins a les presents corts.

Per ço, los dits tres braços suppliquen e demanen a vostra magestat, sia mercè de aquella manar ab tot effecte complir e efectuar los dits pactes e condicions en la fi del dit fur continguts y specificats, e provehir que lo dit fur e coses en aquell estatuhides y ordenades sien observades en los lochs constituhits en lo present regne, dins la diòcesi de Cartagera, com per ésser lo dit fur ley universal del present regne uniformiter se deja observar en tots los lochs de aquell.

Sa magestat entèn que·s guart lo fur: hi manarà scriure al cardenal sobre açò, y si tantost no se efectuarà trobant-se sa magestat ab lo cardenal e trametent los del regne alguna persona per a que ho solicite sa magestat en presència ho manarà provehir.

Maius vic. [E.137.9]

Que inquisidor algú en la diòcesi e districte de la Inquisició del present Regne no puga tenir ofici de canceller en aquell

[15] Item, senyor, com los negocis de la sancta fe cathòlica sien de grandíssima importància, e per dita causa sia dispost de justícia que los inquisidors de la herètica pravitat no-s puixen empatchar de altres negocis e causes, «ne propter illas fiat et fieri posset offendiculum negociis fidei et alias», per los furs del vostre regne los officis dels que ministren alguna jurisdicció, sols dejen ésser donats als naturals originaris de la vostra ciutat y regne de València.

Per ço, los tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir y ordenar, que d'ací avant lo ofici de canceller no-l tinga ni puxa tenir inquisidor algú, e que haja de ésser donat als naturals e originaris del vostre regne de València, constituïts en dignitat ecclesiàstica; los quals hajen de fer justícia e declarar en les causes de contenció de jurisdicció e altres que no tenen a l'ofici de aquell, a consell de assessors no sospitosos, que no sien de la real audiència ne altres oficials reals e lo canceller que huy és per ésser inquisidor estranger del regne sia revocat, e feta nominació per sa magestat de canceller qui tinga les condicions dessús dites.

Plau a sa magestat per bona y prompta administració de justícia que, ateses les moltes ocupacions que l'inquisidor de València té en los negocis del sanct offici, que sia revocat lo dit ofici de canceller e que d'ací avant per la mateixa causa e rahó no puga inquisidor algú tenir lo dit ofici de canceller.

Maius vic. [E.151.1]

Revocació de la Rota en lo present Regne

[16] Item, senyor, com per experiència se haja vist hi-s veu de cascun dia, que la administració de justícia que-s fa en la vostra ciutat e regne de València, ab doctors de la rota,¹ com se fa huy dia, molt danyosa als vehins e habitants de la dita ciutat y regne de València per los grans salaris e immoderades despeses que-s fan e paguen en la dita rota, axí als doctors de aquella com als scrivans y altres ministres y encara la justícia en aquella no-s faria ni s'administraria com se deu.

Per ço, los dits tres braços suppliquen y demanen, sia mercè de vostra magestat levar la dita rota, e donar orde que en altra manera sia feta e administrada la justícia en la dita vostra ciutat e regne de València. Que sia revocada ex nunc la pragmàtica feta de la rota e audiència que huy se celebra. E sa magestat mana que en la administració de la justícia sia servat l'orde antich a beneplàcit de sa magestat.

Maius vic. [E.156.1]

---

¹ *rota* 'tribunal eclesiàstic'.

Que sia observat lo fur tercer en rúbrica de crims fet en les corts de Oriola

[17] Item, senyor, per quant per lo fur per lo catòlich rey don Ferrando en les corts de Oriola, rúbrica *De crims*, lo capítol tercer, en orde sia dispost que lo fisch per son offici no sia admès a denunciar alguna persona, fins que primerament sobre lo crim e delicte que volria denunciar per lo official o jutge a qui pertanga o per son assessor personalment, no sia rebuda informació sobre lo dit crim e, aquella rebuda, sia liurada a l'advocat fiscal e vist aquella que delibere si denunciarà o no, e que lo dit fisch no pugue denunciar sinó per aquell crim que per la dita informació constarà, e no per altre.

E com se sia seguit que, per los procuradors fiscals e advocat fiscal de la vostra ciutat de València, contravenint al dit fur en les denunciacions que posen, denunciem de altres crims e calitats, dels quals e de les quals no consta ab la dita informació rebuda, de què-s causen grans e intolerables danys als vehins e habitants de la dita ciutat e regne de València e molts son indèbitament condempnats a pena de mort corporal e sentenciats en procés de absència, lo que no seria, si fossen tan solament denunciats dels delictes e crims que ab veritat foren comesos en lo modo e forma que foren fets, e no ab les calitats que foren applicades e posades en les dites denunciacions, per ço los dits tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir, statuir y ordenar lo dit fur del rey catòlich, e coses en aquell dispostes ésser inviolablement observat, provehint que en respecte dels dits crims e calitats dels quals no constarà ab la dita informació, la dita denunciació e la sentència en aquella donada sien nul·les e haüda com si no fos posada ni donada dita sentència, e que de tals pretesos delictes ninguna consideració se'n puga haver.

E ultra açò, los dits advocats e procuradors fiscals, si lo contrari faran o lo jutge qui donarà la sentència, ésser per cascuna vegada encorreguts en pena de M sous, applicadors la mytat als còfrens de vostra magestat e la altra mytat a l'hospital de València.

Plau a sa magestat que'l fur de Oriola sia inviolablement observat, remoguts tots abusos.

Maius, vicecancellarius. [9.1.14]

Que-s guarde lo fur parlant de evocació de causes en la primera instància

[18] Item, senyor, com en la audiència real se facen e acostumen fer grans e immoderades despeses e salaris, los quals no-s fan en los tribunals e corts del portantveus de general governador, justícies, e altres ordinaris de la dita ciutat.

Per ço, per scusar dits salaris, danys y despeses, suppliquen los dits tres braços sia mercè de vostra magestat provehir, statuir e ordenar, que de ací avant no s'evocuen ni puguen evocar dites causes en la primera instància a la loctinència general, sinó que aquelles sien tractades davant los jutges ordinaris de la vostra ciutat e regne de València, en la dita primera instància.

Plau a sa magestat que-s quart lo fur.

Maius vic. [E.83.6]

Que sien observats los furs y privilegis disponents en matrimonis clandestins

[19] Item, senyor, com per los furs y privilegis del vostre regne de València sien statuhides e imposades diverses penes contra aquells que indueixen e sadueixen y entrevenen e/o fan testimonis en los matrimonis que·s fan clandestinament, sens licència del pare o mare o tudors e curadors de les dites persones que fan los dits matrimonis, les quals penes no són executades com se deurían rigurosament, per la qual causa se fan se segueixen grans danys e mals en la vostra ciutat e regne de València; per ço los dits tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat statuhir e ordenar que los dits furs y privilegis sien inviolablement observats e les penes en aquell contengudes sien rigurosament executades de les persones que en aquells hauran entrevingut, segons que en dits furs y privilegis és disposat y ordenat.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [6.9.6]

Sobre la restitució del dot que han de fer los militars convolant a segones e terceres núpcies, e d'aquí avant

[20] Item, senyor, per quant de cascun dia se segueixen grans plets entre les persones del braç militar e ciutadans honrats que·s tornen a casar altra vegada, après mort de la primera muller, ab los hereus de la primera muller o successors en la dita dot de aquella, per ço que per los dits hereus de la primera muller o successors en la dita dot se repeteix aquella del primer marit, prenent aquell no ésser tengut a restituhir la dita dot com pretenga poder-se retenir aquella mentres viurà per lo privilegi marital *deducto ne egeat*, e per la dita causa se fan grans despeses en dits plets e causes que algunes vegades munten tant com la dita dot.

Per ço per atallar los dits plets e despeses, danys e fatigues que per rahó dels dits plets e despeses, danys e fatigues que per rahó dels dits plets e causes se segueixen, suppliquen e demanen los dits tres braços sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que los militars o ciutadans honrats que, après morta la primera muller se tornaran a casar altra vegada y tantes quantes se casaran sien tenguts a restituhir als hereus de la primera o segona o tercera muller o havents causa e dret en les dites dots, la mitat de la dot que hauran rebut hi·ls serà estada constituïda per la primera, segona o tercera muller de aquells, e hagen de assegurar l'altra mitat que restaran a pagar als dits hereus e havents dret en dita dot o dots que après mort de aquell o aquells los serà restituïda, ara tinguen les tals persones o marits que segonament o més se casaran, béns per a poder viure sens lo dit dot ara no·n tinguen. Lo qual fur compregue axí los actes e negocis presents com sdevenidors, encara que en los presents hi hage *litis pendencia*.

Plau a sa magestat en respecte de les causes sdevenidores.

Maius, vic. [5.5.26]

Limitació dels salaris que los majorals de art de notaria han de pendre per consellar al justícia civil sobre alargar algun acte, o validat de aquell

[21] Item, senyor, per quant los majorals de l'art de la notaria de la vostra ciutat e regne de València se fan pagar molt grans e immoderats salaris per aconsellar al justícia en lo civil e declarar si-s deuen alargar alguns actes e com se deuen aquells alargar, per defecte de algunes coses sustancials dels dits actes o àlias, a fi que aquells se puguen liurar autètics e fefaents; per ço los dits tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que si algun particular demanarà algun acte o actes, los majorals de la dita art de notaria no puixen pendre més ni major salari dels dits acte o actes que a instància de dits particulars aconsellaran e provehiran deure e poder-se alargar, e com aquells se han de alargar, segons dessús és dit, que pendrien los notaris rebedor o rebedors de dits acte o actes per salari de aquell o aquells.

E que de qualsevol consell general que donen, no puixen pendre de salari sinó a rahó de huyt diners per lliura, e que aquell salari no munte ni puixa muntar més de XV lliures encara que dit salari de dits actes e consell general prengué molt major suma.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.84]

Que's guarden los furs disponents que strangers no puguen possehir beneficis en lo regne de València

[22] Item, senyor, com per los furs fets, axí per lo sereníssimo senyor rey Alfonso tercer, com per vostra magestat en les corts per aquell celebrades en la present vila de Monçó, en lo any M.D.XXXVII, sia dispost que los strangers del dit regne de València no tinguen ni puxen tenir ni pendre possessió de beneficis, priorats, canonicats, artiaconats ni altres beneficis ecclesiàstichs, axí ab cura com sens cura, segons que largament en dits furs és stat instituit e ordenat; per observança dels quals, en après, ab provisió e observatòria feta en Madrit, a XXII de octubre any M.D.XLII, és estat provehit e manat per vostra magestat, que aquells sien observats, los quals furs per redundar com redunden en tant gran benefici e utilitat del vostre regne de València e augment del culto divino de nostre senyor Déu, se deguen omnino observar e guardar.

Per ço los dits tres braços suppliquen e demanen, sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que los dits furs sien inviolablement observats, no obstant qualsevol abusos fossen stats fets. Manant als oficials de la vostra ciutat e regne, sots pena de privació de lurs officis, que observen e hagen a observar los dits furs, e no donen favor ni auxili a tals strangers del dit regne qui de facto hauran impetrat dits beneficis. E si lo contrari feyen, ultra la pena de privació de lurs officis, sien encorreguts en pena de cinch mília florins, dels béns de aquells irremissiblement exigidors e applicadors, la mitat als cófrens de vostra magestat, e l'altra mitat a la part que serà agravada.

Que se guarden los furs, levats tots abusos, y sa magestat donarà orde que's leve lo entredit.

Maius vic. [E.44.5]

Sobre lo temps de la reddició de comptes de tuteles e cures

[23] Item, senyor, per quant de cascun dia se veu en la vostra ciutat de València que algunes persones o hereus de aquelles, dels quals per alguns tudors o curadors seran administrats los béns, no demanen compte e rahó als dits tudors e curadors sinó passats molts anys e après que són morts los dits tudors e curadors, e que no-s té notícia ni-s pot tenir particularment de la administració de dits béns, per la qual causa e rahó se han seguit diversos e grans pleyts e són estades destruides moltes persones e pagades grosses e grans quantitats, les quals no-s devien pagar ni foren estades pagades si dits comptes fossen estats demanats per los menors fets majors o hereu de aquells tantost après que foren fets majors e fonch finida e acabada la administració de dita tutela e cura; per ço los dits tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir y ordenar que lo tudor o curador sia tengut donar compte e rahó de la administració de la tutela e cura dins tres anys après que serà finida aquella al qui serà fet major, o intimarà aquell com està prest o aparellat de donar-li lo dit compte, e farà a aquell la dita intima.

Passats tres anys lo dit menor fet major no puixa demanar lo dit compte, ni lo dittudor e curador ni hereu de aquell li sia tengut a donar aquell, ans tota audiència los sia denegada sia hagut per diffinit lo tal tudor e curador. E açò mateix sia entès en los que ja són fets majors de present, ço és que aquells hagen de demanar, si volran, dins los dits tres anys compte y rahó als qui seran estats curadors o tudors de aquells.

Plau a sa magestat que la intima fahedora al menor après que serà fet major sia fet per manament e provisió del justícia en lo civil o altre jutge ordinari de aquell, y que los dits comptes sien finits dins los tres anys, o dins los tres anys començada la reddició de aquells; e si dins los tres anys no seran donats ni començats a donar per culpa dels tudors o curadors o hereu de aquells, en tal cas reste lo dret salvo als menors per a demanar dits comptes conforme als furs e justícia.

Maius, vicecanceller. [2.13.18]

Que los salaris de les causes que seran remeses causa recognoscendi al supremo Consell sien partits per mitat entre los doctors de la real Audiència e los doctors del supremo Consell

[24] Item, senyor, per quant de les sentències que-s donen en los processos e causes que són tramesos a vostra magestat y a son supremo consell *causa videndi et recognoscendi*, se paguen e fan pagar los salaris entregues, ço és un salari als doctors del supremo consell, per rahó dels vots, e altre salari als doctors de la real audiència o als qui donen les sentències, lo que no-s deu fer, com de una sentència no-s deguen pagar dos salaris; per ço los dits tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir e ordenar que sols se pague e se haje de pagar un salari entregue, ço és la mitat als doctors qui hauran ordit lo procés per los treballs que hauran sostenguts en ordir aquell, e la altra mytat als doctors del supremo consell per votar dita causa.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.96]

Que en les causes remeses al supremo Consell no·s pague sinó un dret de sagell e en lo loch acostumat

[25] Item, senyor, per quant axí mateix de una sentència no·s deja pagar sinó un salari de dret de sagell e no dos, segons que huy *de facto* se fan pagar dos salaris de dret de sagell de les sentències que·s donen en virtut de les dites provisions *causa recognoscendi*; per ço los dits tres braços supliquen e demanen sia mercè de vostra magestat, provehir e ordenar que de les dites sentències no se haja de pagar sinó un salari del dit dret de sagell, ço és la mitat en la cort de vostra magestat e l'altra mitat al qui té càrrech de cobrar lo dret de sagell en lo regne de València, que no·s pague sinó un dret de sagell com fins ací no se ha pagat més, pagant-lo ahon se acostuma.

Maius, vicecancellarius. [9.19.97]

Que no·s pague als scrivans del supremo Consell cosa alguna per custòdia dels processos, ni·s pague dret de registre dels actes dels quals les parts dexaran còpia autèntica en poder de dits scrivans

[26] Item, senyor, per quant los scrivans qui resideixen en lo supremo Consell de vostra magestat se fan pagar salaris, axí per custòdia del procés com encara dels actes, dels quals algú dels littigants haurà feta fe e volria cobrar aquells, no volent los qui han produïts dits actes que aquells sien registrats ni continuats en procés, puix té aquells en sa pública forma, lo que és contra justícia; per ço los dits tres braços supliquen y demanen sia mercè de vostra magestat provehir e ordenar que de ací avant los dits salaris e despeses ne quantitats algunes no sien demanades ni pagades ni pagats als dits scrivans per les causes e rahons dessus dites.

Plau a sa magestat que no·s pague custòdia de procés per sublevar les parts d'estes despeses y gastos y que, dexant còpia autèntica dels actes en poder del scrivà, no sien tenguts a registre, ans sien tenguts de restituhir los originals a les parts que hauran produïts.

Maius, vicecancellarius. [9.19.54]

Que en les causes de supplicacions no·s puxen produhir testimonis, axí com en les causes de apel·lacions

[27] Item, senyor, per quant per los furs del regne vostre de València és dispost que en les causes de apel·lacions no·s puxen donar testimonis alguns e de justícia *a pari debent iudicari* les causes de apel·lacions e supplicacions quant al dit efecte; per ço los dits tres braços supliquen e demanen, sia mercè de vostra magestat provehir e ordenar que, axí com en les causes de apel·lacions no poden produhir testimonis, que en les causes de supplicacions no·s puxen produhir testimonis alguns.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [7.8.37]

Que sia feta inquisició contra los oficials exercint jurisdicció y encara contra los jutges de la real Audiència

[28] Per furs del present regne, privilegis e actes de cort, fonch provehit per lo benefici de la república e particulars de aquella, que fos feta inquisició contra los oficials tenints administració de justícia, donant forma en les dites inquisicions fahedores, per a les quals foren nomenades persones per a fer les dites inquisicions. E ultimadament per vostra Real Magestat foren nomenats inquisidors, e persones per a fer dita inquisició, les quals per alguns impediments no han pogut fer dita inquisició. Per ço suppliquen los tres braços del dit regne de València, sia mercè de vostra Real Magestat, per deguda execució dels dits furs e actes de cort, fer nominació de persones per a la dita inquisició, y encara ampliant los dits furs e actes de cort, provehir que la dita inquisició se estenga als jutges de la real audiència, si n-i haurà.

Plau a Sa Magestat y en breu manarà provehir.

Maius, vic. [E.1.23]

Que·s guarde lo fur fet en les Corts de l any M.D.XXVIII, parlant de la forma que·s ha de tenir en les relacions que lo jutge relador ha de fer en la real Audiència

[29] Item, senyor, com en les causes que·s cometen ad referendum per lo loctinent general, se faça la relació per lo tal jutge relador, sens presència de les parts, de hon poden nàixer molts inconvenients e prejuhís a les dites parts, per a la decisió de les dites causes, com per oblit pugue lo dit jutge relador dexar de fer relació de alguns caps, en fet essencials per a la justícia de les dites parts; e per no fer-se la relació dels dits caps, se pot donar la sentència contra justícia.

Per ço, suppliquen los tres braços, plàcia a vostra magestat provehir que, en les causes que seran de major summa de mil sous ensús, se haje a fer la relació, e aquella se faça en presència de les parts, e no·s puga fer dita relació, sinó convocades les dites parts y en presència de aquelles, si ésser hi volran, ab sos advocats y procuradors, e que lo relador de dita causa no tinga vot en dita causa que serà relador.

Plau a sa magestat que·s quart lo acte de cort fet en les corts de l'any M.D.XXVIII.

Maius vic. [E.83.8]

Que lo guiatge atorgat, als qui frauden los drets de la ciutat de València e les ciutats e viles reals, o als deutors de aquelles, per qualsevol jutge, no·ls suffraguo

[30] Item, senyor, per quant per ocasió dels guiatges que·s donen e atorguen per los oficials reals de cascun dia se segueixen e han seguit grans danys a la dita ciutat en total destructió de aquella, per ço que per la dita causa e rahó los que cometen frau a la dita ciutat executats de sos deutes, per rahó dels guiatges que tenen; per ço los dits tres braços suppliquen a vostra real magestat sia mercè de aquella provehir que, no obstant

los dits guiatges, los fraudants los drets de la dita ciutat e deutors de aquella sien punits dels dits frauds e executats dels dits deutes per los jurats e racional e administradors als quals toca la dita conexença *singula singulis referendo* pertany.

E lo mateix sia provehit en les ciutats e viles reals del dit regne.

Plau a sa magestat que lo guiatge per qualsevol official atorgat als qui hauran fraudats los drets de la ciutat no valga als qui hauran comesa tal frau, y que aquells sien castigats per son jutge competent, no obstant dit guiatge y lo mateix se entenga quant als deutors de la ciutat, ço és, que no·ls valga lo guiatge, y lo mateix sia en les altres ciutats e viles reals de dit regne.

Maius, vicecancellarius. [9.20.3]

Que lo racional conega dels col·legiats de la seca e dels deutors de aquells si seran deutors a la ciutat

[31] Item, senyor, com sovint s'esdevinga que alguns col·legiats de la seca són deutors de la dita ciutat, de arrendaments e deutes de la dita ciutat, y executant aquells lo síndich de la dita ciutat o a sos deutors, davant lo racional de la dita ciutat, qui és lo jutge peculiar dels dits deutes, aquells al·leguen lo privilegi de ésser matriculats en la seca, per hon empachen e differexen la execució que·s fa contra aquells, o sos deutors, en gran dan de la dita ciutat; lo qual privilegi no és bé que·ls haja de suffragar en prejuhí de la dita ciutat, segons que alias en los frauds que·scometen per los tals col·legiats, ne acostuma de conèixer lo mustaçaf, no obstant lo dit privilegi de la seca. E de les tales, lo justícia de trecents sous de la dita ciutat, segons per actes de corts s expressament dispost.

E com sia major dan e inconvenient empachar-se la execució dels dits deutes de la dita ciutat, per lo privilegi dels dits col·legiats; per ço suppliquen los tres braços plàcia a vostra real magestat, provehir que dels deutors de la dita ciutat o deutors de aquells, pugua conèixer lo dit racional, no obstant lo privilegi de la dita seca, e que aquells sien col·legiats de aquella, o qualsevol altre privilegi o immunitat que tinguen los tals deutors de la dita ciutat.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.34.5]

Que en lo regne de València no puxa entrar seda de les Indias, e si entrarà sia perduda

[32] Item, senyor, la ciutat e regne de València abunda de molta seda que·s fa en dit regne y a causa de la dita seda que·s fa en dit regne viuen moltes persones qui fan la dita seda e poden pagar e sostenir los càrrechs e drets de la dita ciutat e regne. E com ara novament algunes persones vullen portar seda de les Índies a la dita ciutat e regne, en gran dan dels pobladors del dit regne, perquè serà per indirecte levar-los la utilitat que reben los dits pobladors.

Per ço, supliquen los dits tres braços, plàcia a vostra magestat que puix en lo dit regne se fa seda, e abundantment, vulla vedar e prohibir que en la dita ciutat e regne no puixa entrar seda de les Índies. E si aquella entrarà, que sia perduda.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.157.1]

Sobre lo assessor de Governador

[33] Item, senyor, lo offici de la governació de la vostra ciutat de València és molt important, lo qual coneix de moltes causes axí civils com criminals, e no tinga huý assessor ordinari que conselle e regeixca la assessoria de la dita governació per lo impediment de l'assessor ordinari que huý és, de hon se segueix que molt sovint entre l'any regeixen dita assessoria diversos doctors, e a voltes doctors jóvens e no pràctichs, e moltes voltes no volen regir dit offici per ço com no són pagats per entregue del dit salari, enaxí que lo dit governador no pot expedir los procesos e la justicia, lo que és gran dan de la dita ciutat e regne e desautorització del dit offici de portantveus de general governador; per ço supliquen los tres braços vostra magestat li plàcia provehir de hun assessor lo qual contínuament haja de assistir e consellar al dit governador, e que aquell dit assessor reba lo salari acostumat donar per vostra magestat entregament, per ço que lo dit assessor puixa servir bé lo dit offici.

Sa magestat ho manarà provehir, com convé y és rahó, ab tota la brevitat possible.

Maius, vic. [1.3.53]

Que los jurats puxen castigar als ministres e officials de l'almodí, no obstant tinguen confirmacions de sa magestat, reservat lo recors a sa magestat en cars de agravi

[34] Item, senyor, com los jurats de la ciutat de València acostumen donar alguns officis los quals han creat en lo almodí de la dita ciutat e altres per la policia e bon regiment de la dita ciutat, e quant aquells delinquen en sos officis, volent-los castigar los dits jurats, mostren alcunes confirmacions de sa magestat e fan litigar la dita ciutat de manera que aquells no poden ésser castigats de sos fraus e abusos que fan en dits officis, ans perseveren d'aquí avant en semblants e majors fraus e abusos.

E per ço supliquen los tres braços plàcia a vostra real magestat no vulla atorgar confirmacions de semblants officis; y en cas que algunes se atorguen, que, no obstant les dites confirmacions, si aquells delinquen en sos officis, puxen los dits jurats procehir e castigar aquells si e segons per justícia serà atrobat ésser fahedor.

Plau a sa magestat que, no obstant les confirmacions de dits officis, si algunes se atorgaran, los qui delinquiran en dits officis puixen ésser castigats per los dits jurats conforme a justícia, reservat emperò lo recors a sa magestat o a son loctinent general, si algun agravi justament se pretendrà.

Maius, vicescanceller. [3.5.109]

Que no obstant qualsevol concòrdia de crehedors, o de la major part de aquells, o per posició de col·lector, no puga ésser impedida execució instada per algun crehedor qui no haurà fernet en dita concòrdia

[35] p. 137 [en revisió]

Sobre la creació dels oficis de la taula

[36] Item, senyor, en virtut de un privilegi real de l'alt rey en Martí, atorgat a la ciutat de València, e confermat per vostra magestat, fonch donada facultat e licència als jurats e consell de la dita ciutat, que per lo benefici de aquella poguessen per sa pròpria auctoritat crear e parar una taula de cambi en la dita ciutat, e fer e ordenar qualsevol stabliments e ordinacions que·ls fos ben vist per al regiment de dita taula, confermant ab dit privilegi nunc pro tunc les dites ordinacions fahedores per los dits jurats e consell. E axí, usant de la facultat a ells donada per lo dit privilegi de l'alt rey en Martí et alias, per furs del dit regne, crearen una taula de cambi en la dita ciutat, e per al bon regimen de aquella feren certs stabliments e ordinacions, segons que alias per furs del regne era permès als dits jurats e consell, e crearen oficials per al regiment de dita taula, y entre·ls altres un scrivà, lo qual fos notari públich de la dita ciutat, per a regir lo libre manual de dita taula, lo qual hagués de regir per si e no per substitut, attès que la importància de la dita taula consesteix principalment en lo dit libre manual, en lo qual se continuen les partides que entren e hixen en la dita taula, e de aquella, les quals partides són actes públichs.

E axí matex en virtut dels dits furs e privilegis e stabliments de la dita taula, inseguint dites ordinacions e iuxta forma de aquelles, han fetes elections dels oficials de la dita taula e de l'escrivà. Y més, après de algun temps ordenaren en respecte del dit ofici que la electió del dit scrivà se fes per via de insaculació, la qual insaculació se feu de cert número de notaris públichs de la dita ciutat, àbils e sufficients per al dit ofici, segons lo examen que·s féu de aquells per los dits jurats. E vagant lo dit ofici, fonch feta electió d'en Melchior Bort, notari públich de la dita ciutat per los dits jurats, ab poder del dit consell als quals tocava e toca fer dita electió per los dits furs e privilegis, et successive li fonch donada possessió del dit ofici, e ha regit e regeix aquell.

E s'és seguit que callant-se les dites coses, en Joan Palàcio ha impetrat hun privilegi de sa magestat del dit ofici, no vagant aquell, segons és dit contra privilegis e furs del dit regne y establiments y ordinacions de la dita ciutat e taula. Per ço, com lo dit Palàcio no sia notari públich de la dita ciutat ni natural del dit regne, e per dita raó no pot regir lo dit libre, lo qual és del regiment de dita taula e partides, de les quals se'n reb acte públich, ni menys pot regir per substitut, com sia contra lo dit privilegi real y stabliments de la dita taula.

E com segons furs del regne qualsevol privilegi obtès contra privilegis reals de la dita ciutat y stabliments de aquella e furs del dit regne sie nul·le e no dega donar loch vostra magestat que per lo benefici particular de hun tercer, sia fet prejuhí e lesió als stabliments de la dita taula e privilegis e furs del regne introduïts per lo benefici públich,

com sia expressament provehit, ans la dita taula e ordinacions de aquella sien conservades inviolablement.

Per ço, supliquen los tres braços, plàcia a vostra real magestat en quant mester sia revocar lo dit privilegi atorgat al dit Palàcio e provehir que los officis de la dita taula inviolablement e perpètua sien provehits iuxta les ordinacions de la dita taula axí fetes, com altres si parrà al dit consell e jurats deure ésser fahedores per lo benefici de la dita taula e bon regiment de aquella.

Que·s faça justícia de present en lo plet que ara pende; **Error! Marcador no definido.**² En lo demás mana sa magestat que·s guarde la insaculació e privilegi que tenen e que·s done observatòria del dit privilegi y ordinacions in forma communi.

Maius vic. [E.158.1]

Que lo pare o mare no sien obligats a dotar la filla, o alimentar lo fill qui·s casarà sens voluntat e exprés consentiment de aquells

[37] Item, senyor, sovint s'esdevé en la ciutat e regne de València que los fills e filles de alguns de la dita ciutat e regne que són rics e tenen béns, per induccions e seduccions de algunes persones qui són pobres o no són de la condició de aquelles, se casen ab los dessus dits, o furten sots sperances que, casant ab aquelles, poran viure ab los béns y patrimoni de lurs pares, e de aquí naxen molts inconvenients e dans.

Per ço, per evitar aquelles, supliquen los tres braços plàcia a vostra magestat proveyr que tota ora e quant algun fill o filla se casarà sens voluntat y exprés consentiment de son pare o, no tenint pare, de sa mare, que en tal cars lo pare e mare de aquells no sían tenguts e obligats a donar dot a la dita filla ni aliments als dits fills ni compel·lits a prestar aquells.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [6.9.7]

Que los registres de sentències e actes de la ciutat e regne de València que són en los archius de Çaragoça e Barcelona sien restituhits en lo archiu de la present ciutat

[38] Item, senyor, en lo archiu de la ciutat de Çaragoça e en lo archiu de Barcelona, hi ha molts registres axí de sentències com altres actes de la ciutat e regne de València.

E com la dita ciutat tinga archiu en lo palàcio real de la dita ciutat de València, supliquen los tres braços plàcia a vostra magestat proveyr los dits registres e actes que són de la dita ciutat e regne de València, los quals estan en los archius sobredits de Çaragoça e Barcelona, sien restituÿts e posats en lo dit archiu del dit palàcio real de la dita ciutat de València.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.34]

---

² *pende* 'està pendent, penja', sembla llatanisme o castellanisme.

Que los gabellots de la sal en lo principi de l'arrendament donen sufficients fermances en los lochs de les gabelles per les penes que seran encorreguts si no tenen les gabelles sufficientment proveïdes de sal, e que en fadiga dels batles los justícies dels lochs de les dites gabelles puxen executar les dites penes

[39] Item, senyor, per tenor dels capítols de la generalitat del dit vostre regne, se demostra que los gabellots y arrendadors de les gabelles de la sal, en certs casos són encorreguts en algunes penes, y senyaladament com no tenen provehides les sues gabelles de la sal, que es necessària, y los poblats de les ciutats y viles reals del dit regne han de anar a altres gabelles per provehir-se de sal, y per lo semblant han de pagar totes les despeses que·s fan en anar per sal a les altres gabelles, e quant volen penyorar los dits gabellots, iuxta forma dels dits capítols de cort, no·ls troben cases penyorades, y axí les dites ciutats e viles reals y habitants de aquelles són frustrades e frustrats de les dites penes e despeses.

Per tal, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia de sa mercè provehir e manar que los gabellots y arrendadors de les gabelles de la sal, en lo principi de son arrendament y administració, hajen de donar fermances e principals obligats en lo loch de les dites gabelles, per la rahó dessus dita, la execució de les quals penes e despeses hajen de fer los batles de les matexes gabelles y en fadiga de aquells los justícies de les viles de les matexes gabelles.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.48]

Que los batles no puxen ésser arrendadors, gabellots, ni administradors de les gabelles de la sal, sots pena de privació de officis

[40] Item, senyor, com sovint s'esdevinga que los batles o loctinents de batles de les vostres ciutats e viles reals del dit vostre regne, són arrendadors, gabellots e administradors de les dites gabelles de la sal, e quant se ofereix demanar justícia de aquells, aquella no·s pot demanar ni atènyer, com los matexos batles de les matexes gabelles sien los jutges en lo dit cas, e no és bé que nengú haja de ésser jutge, arrendador, gabellot, administrador, e tenir offici de part e jutge, com donaria causa e ocasió que·s farien molts fraus, com se fan, y de aquells no·s poria, com no·s pot, haver justícia.

Per tal, los tres braços suppliquen a vostra real magestat, sia de sa mercè provehir e manar que d'aquí avant los dits batles o loctinents de aquells de les dites ciutats e viles reals del dit regne, no puguen ésser gabellots, arrendadors ni administradors de les dites gabelles de la sal, sots certes penes per vostra magestat imposadores, e que los contractes dels tals arrendaments sien «ipso facto» nul·les.

Plau a sa magestat, sots pena de privació de sos officis.

Maius vic. [E.77.49]

Que los manaments de no fer actes sien continuats en los libres de les corts per les quals se insten e-s proveheixen, e no sien de efecte fins tant sien continuats en dits libres, e que no duren ne obren efecte sinó per temps de tres anys

[41] Item, senyor, com moltes vegades per ocasió dels manaments de no fer actes que-s fan de cascun dia, se segueixquen molts plets e qüestions, per ço que aquells se fan secretament, sens saber-ho los poblats en lo dit regne, e les persones que volen contractar contracten ignorant dits manaments, e per dita rahó se-ls causen per discurs de temps, moltes vexacions y despeses, per ço que dits manaments són perpetuus.

Per tal supliquen los tres braços vostra magestat, sia de sa mercè provehir y manar, ab acte de la present cort, que los dits manaments de no fer actes, duren tan solament per temps de tres anys, e que los tals manaments hagen a ésser manifestats a la cort, e continuats en lo libre que los scrivans de dites corts acostumen fer, per a registrar los manifests de les donacions e pagaments, e que lo dit manament no sia de efecte algú, fins tant lo dit manifest e manament sia continuat en dit libre de manifests.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.159.1]

Sobre la contenció que és entre Múrcia e Oriola sobre lo bisbat

[42] Item, senyor, lo plet, qüestió e differència que-s tracta entre la ciutat de Oriola e la sglésia e capítol de aquella, de una, e la ciutat de Múrcia, e capítol, e sglésia de Cartagena, sobre la erectió de la sglésia catredal e episcopal de Oriola és tan antiquíssima y en aquella se han fet e causat tantes despeses, dans e altres anfractes; **Error! Marcador no definido.** a les dites parts que celebrant corts generals, vostra magestat en la present vila de Monçó, en lo any M.D.XXXIII tingué per bé de voler posar assento en los dits plets e differències, e que haguessen a cessar entre aquells los dits processos e plets, com se portaven e huy en dia se porten ab les dites despeses e danys, e axí fonch provehit per vostra real magestat que les dites universitats y sglésies, dins lo temps a ells prefegit, que fonch de hun any, ab dita provisió trametesen persones ab poder bastants per a poder donar assento en dita differència e qüestió, segons ab acte de cort fonch provehit en les dites corts a supplicació dels tres braços de la ciutat y regne de València.

E no obstant que ab lo dit acte de cort fos axí provehit, no-res-menys lo dit assento no se ha pogut donar ne efectuar dins lo dit any, ni après sens culpa e causa dels de Oriola, los quals contínuament han nomenat y tramès persones ab poders bastants per a poder tractar y entendre en lo dit assento, differint los de Múrcia, com aquells tinguen lo que volien e han demanat tostemps. E com la dita ciutat, sglésia e capítol de Oriola reba gran lesió e prejuhí en no poder proseguir sa justícia e causa, per lo que se innova contra aquella per part de Múrcia.

Supliquen los tres braços de la dita ciutat y regne de València, plàcia a vostra real magestat donar loch que la dita ciutat, capítol y sglésia de Oriola puga proseguir sa justícia e causa, en la rota de sa sanctedat, en la qual fonch introduhida la dita causa, manant fer letres a sa sanctedat, notificant-li que la voluntat de vostra magestat és que la dita causa sia per justícia determenada, si ja no paregués a vostra magestat per relevar

les dites ciutats y sglésies de tants dans e despeses provehir e manar a les dites parts, que dins terme breu per vostra magestat prefigidor, compareguen davant vostra magestat, trametent persones ab poders bastants y ab los actes y processos de les dites parts, per donar assento en la dita differència y qüestió, oïda la justícia de cada una de les parts, ab cominació que no comparent o no trametent persones ab los poders bastants e actes de la dita qüestió e differència, vostra magestat manarà fer letres a sa sanctedat, per a que la dita causa sia per justícia determenada.

Sa magestat ho manarà veure y provehir com més convinga al servy' de Déu y seu y benefici de aquelles universitats.

Maius vic. [E.160.1]

Que·s guarden los privilegis atorgats a la ciutat de Oriola, disponent que los ciutadans de aquella no puxen ésser trets a pledejar fora de aquella

[43] Item, senyor, segons privilegis atorgats a la ciutat de Oriola per los predecessors de vostra magestat, fonch atorgat a la ciutat de Oriola que nengun vehí o habitador de aquella no fos tret in primitiva instància a pledejar fora de la dita ciutat e contribució de aquella, encara que fos a instància de viudes, pobils e miserables persones; e per comissions specials, fahedors per vostra magestat, per los grans danys que recrexen als habitants vehins de la dita ciutat en traure'ls a pledejar fora de la dita ciutat, los quals privilegis foren confirmats per vostra magestat e aquells se han observat inconcussament; e de poch dies ençà la real Audiència de la ciutat e regne de València indirectament se evoca les causes que·s tracten entre los dits vehins de la dita ciutat, en gran lesió dels dits privilegis reals e dan de la dita ciutat e pobladors de aquella; com la dita ciutat de Oriola diste per tenga legües de la ciutat de València, e fer-los anar a pledejar per les dites evocacions tant lunny és causar-los tant grans danys e despeses que, a vegades, munten més que no·y va en les dites causes, que són de persones que són lauradors o menestrals, que han de viure de sos continus treballs, majorment que en la dita ciutat de Oriola hi ha compliment de officials ordinaris, ço és governador e bal·le e justícia, e ab tot compliment se administra en aquella, e donant-se sentència in primitiva instància, si alguna part se sent agraviada, se pot appel·lar.

E per ço, per observació de dits privilegis real e benefici de la dita ciutat e pobladors, suppliquen los tres braços plàcia a vostra magestat provehir e fer fur que les dites causes, axí civils com criminals, que·s tracten entre·ls vehins e habitants de la dita ciutat de Oriola e contribució de aquella, no sien tretes de la dita ciutat e contribució per via de evocació de vostra magestat o de son loctinent general ni de comissions particulars de sa magestat, segons és atorgat a la ciutat de Xàtiva, la qual sols dista de València per spay de nou legües.

E açò haja loch en la ciutat de alacant.

Que·s guarden sos privilegis, levats tots abusos, e que·l loctinent tinga gran advertència en açò.

Maius, vicecanceller. [3.5.67]

Que los Furs tinguen força e valor del dia que seran publicats in solio, encara que no sien publicats en València

[44] Item, senyor, per quant los furs que són fets per vostra magestat, sien fets per benefici y utilitat de la cosa pública e particulars de la vostra ciutat e regne de València e per la bona administració de la justícia, y essent publicats per vostra magestat in solio, aquells de justícia deguen ésser observats e guardats en la vostra ciutat e regne de València.

Per ço, los dits tres braços suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar, que los dits furs hagen ésser observats e guardats en la vostra ciutat e regne de València, après que aquells seran publicats per vostra magestat en lo solio, jatsia aquells no sien publicats ab veu de pública crida en la vostra ciutat de València, los quals furs e actes de cort done e sia tengut donar lo protonotari de vostra magestat als síndichs dels dits braços, lo qual dit protonotari sia tengut donar dits furs e actes de cort, ans que se'n partesca de la vila de Monçó.

Plau a sa magestat e que lo protonotari done los actes, com se és acostumat e segons per actes de cort és contengut lo més prest que sia possible.

Maius vic. [E.161.1]

Que en les causes de suplicacions que serà estat declarat en lo supremo Consell ésser desertes, puixen ésser atorgades instauratòries. És acte de cort a suplicació del braç ecclesiàstich

[45] Item, senyor, per quant jatsia algunes causes de supplicacions y apel·lacions per lapsum fatale o per lo temps prefigit per la praxmàtica de l'alt rey en Pere, la qual no és fur, se puxen dir desertes, no-res-menys emperò de justícia, vostra magestat, qui és font de justícia, perquè aquella no pereixca e puixa ésser feta als súbdits e vassalls de vostra magestat, per molt bé *de plenitudine suae regiae magestatis* instaurar los fatals, e/o lo temps de justícia e per la dita praxmàtica atorgat per a proseguir les dites causes de supplicacions e apel·lacions; majorment de les causes de supplicacions que són estades introduhides en lo sacre e real consell de vostra magestat, com en aquell de justícia *non currant fatalia*, ni lo temps prefigit per a proseguir les causes de supplicacions e apel·lacions per presumir-se de justícia los doctors del supremo consell de vostra magestat estar ocupats en negociis de gran importància.

Per ço lo dit braç ecclesiàstich supplica a vostra magestat sia mercè de aquella provehir, estatuir, poder e deure atorgar per vostra magestat instauratòries de les causes de supplicacions que seran introduhides en lo sacre e real consell. E serà declarat ésser desertes e atorgat aquelles a aquells que les demanaran. E açò sia entès e se entenga axí en los fets e negocis passats, presents, com sdevenidors.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [7.8.7]

Que los jurats donen part dels carregaments al capítol e canonges, e altres ecclesiàstichs

[46] Item, senyor, com los beneficis que huy se fa e institueixen en la vostra ciutat de València, pro maiori parte se facen de les rendes e pensions dels censals, los quals se procuren de carregar y smerçar sobre lochs segurs, perquè los dits benifets no hagen de perir y axí procuren de haver censals sobre València, que és loch molt segur, per ço és just e a rahó conforme que en los carregaments de censals que·s fan e·s faran per los jurats e altres oficials de la dita ciutat de València, a qui toca se done part e porció al capítol y canonges de la Seu de València e altres sglésies de València e als capellans de dites sglésies.

Per ço, lo dit braç ecclesiàstich supplica e demana, sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que los dits jurats e altres oficials a qui pertany fer los dits carregaments, quant carregaran algunes quantitats per necessitats de la dita ciutat, segons acostumen fer, donen e sien tenguts de donar part e porció de dits carregaments als dits capítol e canonges e altres capellans de la dita ciutat que demanaran aquella.

No·s pot provehir, com hi haja interès de tercer, e mana sa magestat que lo loctinent general, si request serà, faça justícia, oïdes les parts que hoir se deuran.

Maius vic. [E.162.1]

Que si los notaris no·s fan pagar los salaris dels contractes dins cinch anys après que seran rebuts, sien vists ésser pagats, e no·ls puxen demanar, ans tota audiència los sia denegada

[47] Item, senyor, per quant cascun dia se veu a la speriència que los notaris que reben alguns actes se fan pagar los salaris de aquells dos o tres vegades, demanant-los als hereus de aquells qui han de pagar dits salaris, los quals per ignorar e no saber si dits salaris de dits actes són pagats, són forçats de pagar altra vegada los salaris de aquells, lo que és gran dan dels vehins e habitants de la dita ciutat e regne de València.

Supplica per ço lo dit braç ecclesiàstich sia mercè de vostra magestat statuyr e ordenar que los notaris de la vostra ciutat e regne de València, que rebran alguns actes e contractes, se facen pagar dels salaris de aquells dins cinch anys après que seran reebuts, àlias passats aquells, sien vists ésser pagats dels dits salaris e no puxen més demanar aquells, ans los sia tota audiència negada.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.44]

Que sien guardats tots los furs y privilegis disponents circa la jurisdicció del jutge dels delmes

[48] Item, senyor, com ab diversos privilegis atorgats per los sereníssims reys de València, predecessors de vostra magestat, sia statuhit y ordenat lo modo, forma y stil que té y ha de tenir lo jutge dels delmes en la exactió dels delmes e primícies, axí ecclesiàstiques com del terç de vostra magestat, e deutes per rahó dels dits fruyts

decimals, e de com ha de conèixer les dites causes quant hi hagués algun dubte ab assessor, y totes les altres coses que-s deuen fer y observar per aquell per la bona administració y regiment del dit offici e execució de aquell; e que en les causes e execucions per aquell fahedores no se'n puxen entrametre lo portantveus de governador ni evocar-se a la real audiència, segons que per dits privilegis és més largament contengut y expressat, los quals se volen *de verbo ad verbum* haver per expressats, los quals dits privilegis són estats per vostra magestat confirmats, ab acte de cort per vostra magestat fet en les corts per vostra magestat derrerament celebrades en la present vila de Monçó; e com los dits privilegis *de facto* no serien observats ni s'observarien en la real audiència ni per lo portantveus de governador ni loctinent de aquell de la vostra ciutat y regne de València, los quals és a justícia y rahó conforme, axí per ésser estats confirmats per vostra magestat com encara perquè, segons aquells, los qui són estats jutges dels delmes e tengut lo dit offici han tengut e acostumat de tenir y regir lo dit offici antiquíssimament.

Per ço lo braç ecclesiàstich supplica y demana ésser per vostra magestat provehit e statuhit y ordenat que los dits privilegis atorgats al dit jutge dels delmes e totes les coses que en aquells són contengudes, statuhides e ordenades sien inviolablement observades per los dessús dits oficials de vostra magestat; y que aquells no se n'empachen ni se'n puxen empachar ni entrametre del dit jutge dels delmes ni de les coses tocants ad aquell en virtut de dits privilegis, ans aquell use e puixa usar del dit offici conforme als dits privilegis e coses en aquells contengudes, especificades y al stil y pràctica que tostemps se ha tengut y observat y praticat en la dita sua cort, no obstant qualsevol enantaments de facto fets en la real audiència e per lo portantveus de governador e loctinent de aquell e altre qualsevol oficials e altres qualsevol furs e actes de cort, axí fets en les corts celebrades en la present vila de Monçó en lo any M.D.XXXIII com en qualsevol altres corts celebrades en qualsevol altra part, ans haguts aquells per revocats, cassats e anul·lats, com si no fossen jamés estats fets.

Que serven los furs e privilegis, remoguts tots abusos.

Maius, vic. [4.24.20]

Sobre los tres diners novament imposats e affigits al dret de murs y valls

[49] Item, senyor, en les corts celebrades en lo any M.D.XXXVII, fonch posat hun capítol per los tres braços del regne de València, dient en aquell que per quant en los anys passats eren estats posats tres diners sobre lo dret de murs y valls, per pagar les despeses que-s diu foren fetes en expel·lir los moros de la serra de Spadan, en lo qual consentiren los staments del vostre regne de València per temps de tres anys, ab decret e licència del reverendíssimo cardenal Salviatis, tunc legat de latere de la sede apostòlica a aquells donada per lo dit temps tan solament de tres anys; y aquells dits tres anys fossen ja passats y molt més, com sien passats quinze anys y los dits ecclesiàstichs ab bona consciència no poguessen ni fossen tenguts a pagar més lo dit dret.

Per ço supplicaven vostra magestat que fos manat als jurats e racional de València e altres persones a qui tocàs, levassen y haguessen a levar lo dit dret; altrament si no-u feyen, los dits ecclesiàstichs no fossen tenguts de allí avant pagar més lo dit dret dels tres diners, sobre lo qual capítol fonch provehit per vostra magestat que

encarregaria al loctinent general que, oïdes les parts, fes justícia, com se mostra ab lo dit capítol e resposta al peu de aquell feta, lo que no és estat fet fins ara per lo dit loctinent general.

Per ço, lo dit braç ecclesiàstich supplica vostra magestat sia mercè de aquella, manar al dit loctinent general de vostra magestat, que après que serà arribat en la ciutat de València, dins sis mesos haja de fer justícia en lo dit negoci, e fer levar los dits tres diners almenys en respecte dels dits ecclesiàstichs, e si dins los dits sis mesos no·s porà fer, que puga prorogar lo dit temps per tres mesos, dins los quals «omnino» haja de haver fer e administrar justícia en lo dit negoci e fer levar los dits tres diners; altrament passats los dits tres mesos, de allí avant los dits ecclesiàstichs no hagen ni sien tenguts a pagar lo dit dret dels dits tres diners, puix per vostra magestat, en les corts de l'any M.D.XXXIII, fonch feta consignació de onze mília liures per obs de pagar e quitar dits tres diners sobre la tercera part per vostra magestat consignada per als agreujats. E si res faltàs per a acabar de quitar dits tres diners per ésser manat per vostra magestat, sia pagat de la tercera part del servey offert a vostra magestat en lo any M.D.XXXVII e del que s'offerrà en les presents corts.

Sa magestat manarà com de present mana al loctinent general, oïdes les parts que oir se deuen, faça ab tota brevitat prompta y expedida justícia, conforme a la qualitat de la causa la qual se haja de fer e administrar dins sis mesos après que lo loctinent general serà arribat a la ciutat de València, y que puga prorogar ab justa causa per tres mesos.

Maius vic. [E.163.1]

Que·s garde lo observat en les provisions causa recognoscendi

[50] Item, senyor, com per los furs y privilegis del vostre regne de València, los vehins e habitants de la dita ciutat no puxen ésser trets a pledejar fora lo dit regne de València en altres parts; e com per ocasió de les provisions causa recognoscendi que se obtenen de vostra magestat, los dits vehins e habitants de la vostra ciutat sien forçats exir fora lo dit regne de València e anar a pledejar a la cort de vostra magestat, ab grans fatigues, despeses e treballs, per hon les dites provisions causa recognoscendi per observança dels dits furs no·s deguen atorgar per vostra magestat.

Per ço los dits braços ecclesiàstich e real suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir, statuhir e ordenar, que de ací avant no puixen ni sien atorgades provisions algunes, causa recognoscendi a algunes persones, ans si fossen impetrades aquelles sien nul·les e de ninguna efficàcia ni valor e no hagen ni sien executades, ni en virtut de aquelles les parts no hagen ni sien tengudes comparèxer davant vostra magestat.

Que·s serve lo acostumat y manarà sa magestat tenir advertència qual convendrà, segons la qualitat de les causes.

Maius vic. [E.164.1]

Que lo excelent duch, e dos dels tachadors de cascun braç, a consell dels advocats dels braços, faça justícia en la qüestió que és entre los braços y certs

monestirs que pretenen no ésser obligats contribuir en lo servey de corts, e açò dins quatre mesos après que lo dit duch serà arribat en la ciutat de València

[51] Item, senyor, per quant lo servey offert a vostra magestat per les corts que per aquell se celebren per ésser estat offert, axí per lo braç ecclesiàstich com militar e real, dega ésser pagat e satisfet per totes persones e universitats dels dits braços, e per dita causa ningú se puixa ni deja scusar de pagar dit servey, e axí haurien de contribuir e pagar los monestirs dels frares de Sant Francés y de altres, y de monjes, axí de la Trinitat com e altres que estan en la dita ciutat y regne de València.

E com los dits frares dels dits monestirs e monjes de la dita ciutat e regne de València de facto recusen de no voler pagar la part que·ls toca a pagar en lo dit servey, e per no pagar la dita part que·ls ne toca mouen molts plets e qüestions, per les quals se causa molt empaig en la exactió e cobrança de dit servey, lo que no·s deu permetre, per ço suppliquen los dits braços sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir y ordenar que tots los dits monestirs, axí de Sant Francés com altres y de les monjes, axí de la Trinitat com altres de la dita ciutat e regne, paguen e hagen de pagar la part que·ls tocarà del dit servey, o vostra magestat ho prenga en compte del dit servey.

Plau a sa magestat que attès que y ha interès de part, se faça justícia, per a la qual proveheix que lo il·lustríssimo duch don Ferrando, loctinent general en lo dit regne, ensemps ab dos dels tatchadors de cascú dels dits braços, que après en la oferta se nomenaran, ab consell dels advocats dels dits braços, coneguen si los dits monestir contenguts en lo capítol són tenguts contribuir e pagar en los serveys sofferts en les corts passades, presents e esdevenidores, als quals sa magestat y la cort donen ple poder y auctoritat per a declarar y fer justícia en la dita causa, ab tots los incidents e dependents de aquella.

E en cars que algú dels dits advocats fos sospitós a algunes de les parts, que en tal cars per lo dit duch e mateixos jutges sia elet altre no sospitós de la mateixa qualitat, a saber és, que sia doctor resident en València e que la present declaració se haja a fer e dissidir ab tot effecte en la ciutat de València, dins quatre mesos après que lo duch don Ferrando serà arribat en la ciutat de València.

Maius vic. [E.165.1]

Sobre la coneixença dels àrbitres en causa de contenció y que pendent aquella no sia innovat

[52] Item, senyor, per quant la causa de contenció de jurisdicció, que·s té per causa dels coronats, si gaudent privilegio clericali, sia de si per furs del present regne summària, e huý los àrbitres facen aquella plenària, segons se és vist per experiència, detenint aquella per temps de sis, huyt e dotze mesos e més, fent grandíssims dans e despeses als coronats, e axí mateix dits àrbitres attenten de fer-se pagar salaris com alguns de aquells són conjugats e simples tonsurats; e axí matex se attenten per los oficials reals, pendent la causa de contenció de jurisdicció, de compondre los dits coronats o soltar aquells sens haver conegut los dits àrbitres de la dita causa, lo que de justícia no·s pot fer, cum pendente contentione iurisdictionis omnia debent conquescere, et alias per tals causes non debet iurisdictionis arbitratorum fieri illusòria.

Per ço los dits braços ecclesiàstich e militar suppliquen sia statuhit e ordenat per vostra magestat que los dits àrbitres sien tenguts e obligats declarar en les dites causes de contenció, dins hun mes après que aquelles seran començades; alias passat lo dit mes, sia vist ésser declarat ipso iure en favor de tals coronats, e aquells se alegren del privilegi clerical, com si per los dits àrbitres fos declarat gaudere privilegio clericali; e los officials reals no se'n puxen empachar ni entrametre de aquells, ans si tenen aquells presos en les presons seculares, los hajan de remetre al jutge ecclesiàstich. E que los officials reals, après que los tals coronats hauran fernet de dret hi·ls seran intimades letres citatòries e inhibitòries, no puguen compositar ni soltar los dits coronats fins hajan declarat los dits àrbitres; e açò sots pena de cinch-cents florins, executadors per lo mestre de Muntesa, aplicadors al Spital general.

Que·s serven la concòrdia e furs sobre la dita contenció disponents, levats tots abusos.

Maius, vicecanceller. [3.5.28]

Sobre la inseculació de justícia e jurats demanada per lo braç ecclesiàstich e militar

[53] Item, senyor, per quant convé molt al bon regiment e administració de la vostra ciutat de València, que sia fet insaculació dels militars e ciutadans per a les elections que·s fan de jurats e altres officials de dita ciutat e per relevar dita ciutat de moltes despeses que per dita causa cascun any se fan per dita ciutat, e que en la dita ensaculació entren nobles, puix que aquells contribueixen en pagar, com los ciutadans e militars en tots los càrrechs de dita ciutat.

Per ço, los dits dos braços, ecclesiàstich e militar, suppliquen e demanen sia mercè de vostra magestat, provehir que sia feta la dita ensaculació dels dits nobles, militars e ciutadans, per a la electió de dit justícia e jurats, e altres officials de dita ciutat.

Sa magestat mana que·s faça justícia, perquè hi ha interès de part.

Maius vic. [E.166.1]

Que los qui trahuen albarans de censals de la ciutat sien obligats jurat, los censals són propis de aquells e dels naturals de dit Regne e no de estrangers ni ecclesiàstichs, e que lo scrivà de la sala qui liurarà los albarans sia obligat requerir lo dit jurament e escriure lo nom de·l stranger, o de·l ecclesiàstich de qui·s notificarà ésser lo tal censal, o censals

[54] Item, senyor, com los censals que·s carreguen per la ciutat de València sobre aquella sien e hajan de ésser carregats als vehins e naturals de la dita ciutat, e no als strangers ni persones ecclesiàstiques; e si de facto algun censal fos estat carregat a algun stranger del dit regne o ecclesiàstich, lo dit censal ha de ésser quitat al dit stranger e carregat als naturals e habitants del dit regne. E com de cascun dia se segueixca que molts strangers del dit regne e persones ecclesiàstiques, per interposades persones, tenen molts censals carregats sobre la dita ciutat, en dany e prejudí dels naturals de aquella.

Per ço lo dit braç militar supplica a vostra magestat sia mercè de aquella, provehir e ordenar que los qui trauran los dits albarans de la dita ciutat, al temps del rebre aquell, juren ésser propis de aquells e dels naturals del dit regne, e no de strangers ni de persones ecclesiàstiques, e lo scrivà qui liurarà los dits albarans jure e haja de jurar que pendrà lo dit jurament a les dites persones a qui liurarà los dits albarans. E si notificaran les dites persones ésser de algun stranger o de ecclesiàstich, scriurà e continuarà los noms dels strangers o dels ecclesiàstichs dels que dirà ésser dits censals, perquè puxa ésser provehit lo que·s deurà per la indempnitat dels naturals de dita ciutat y regne, y fer-se lo damunt dit.

Que·s serven los furs del regne, levats tots abusos.

Maius vic. [E.167.1]

Que lo acte de cort disponent que los ciutadans conjunts en cert grau no puxen pledejar sinó davant àrbitres per aquells nomenadors, sia observat entre los del braç militar

[55] Item, senyor, com en lo acte de cort fet per lo catòlich rey don Ferrando en les corts per aquell celebrades en la present vila de Monçó en lo any M. D. X., ab lo qual fonch provehit, statuhit e ordenat que les persones en aquell contengudes haguessen de fermar compromès dels pleyts e causes que entre aquells se tractassen, convingue molt per al benefici de les persones del stament militar, com en aquelles convingua més no haver ni portar-se plets, per ço lo dit strenu braç militar supplica y demana sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir y ordenar que lo dit acte de cort sia observat e guardat e haja loch en les persones del dit braç militar.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecanceller. [2.2.4]

Que militar o cavaller que tindrà cent liures de renda no puxa ésser dit pobre

[56] Item, senyor, com alguns germans y parents de cascun dia mouen diverses plets e fan demandes de diversos quantitats a sos germans e altres parents, pretenent que starien en pobrea e inòpia, per la qual causa se seguexen diversos plets, com dit és, e moltes qüestions e dissensions entre los dits parents.

Per ço, per attallar aquells, lo dit strenu braç militar supplica e demana, sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que la persona que tindrà cinquanta [sic] liures de renda no·s puixa dir tenir inòpia ni pobrea.

Plau a sa magestat que no·s puixa dir pobre aquell cavaller o militar qui tindrà cent liures de renda.

Maius vic. [E.168.1]

Que·s garde la pracmàtica sobre la prosecució e deserció de les causes de suplicació introduhides en lo supremo real Consell

[57] Item, senyor, per quant se haja introduhit de poch temps ençà declarar en lo supremo consell de vostra magestat, en virtut de la pramàtica del rey en Pere, les supplicacions interposades de les sentències donades en la real audiència jatsia sien introduhides en lo supremo e real consell de vostra magestat *infra annum*, e passat lo any, ésser desertes; jatsia la conexença de la dita causa de supplicació no s'haja pogut ab tot effecte fer *infra annum*, ni poder-se donar sentència dins lo dit any en la dita causa de supplicació, *sive subsisteret aliquod impedimentum sive non*, lo que és cosa molt fort e dura e, ben entesa la dita pramàtica del rey en Pere, no dispon tal cosa per aquella.

Per ço dit strenu braç militar supplica e demana, sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir e ordenar que puix que la dita causa de supplicació sia introduhida *in supremo regio consilio* de vostra magestat, no·s puixa més dir ésser deserta, ni la sentència passada en cosa jutjada; etiam que no sia donada sentència en aquella *infra annum* ab què dins dos anys se haja de donar la dita sentència, la qual, si no serà donada dins aquells sia haguda per deserta la dita causa, *dummodo non steterit* per los doctors del supremo e real consell, sinó per negligència de la part el donar sentència en dita causa.

Plau a sa magestat que·s guart la pramàtica.
Maius, vic. [7.8.6]

Sobre les execucions que·s insten per los tribunals de la ciutat de València contra los vassalls de Burjaçot y Benimaclet

[58] Per los tribunals de la vostra ciutat de València se fa molt sovint hun abús contra los furs, pràtiques, e bons costums de la dita ciutat y regne, y és que quant se insta per alguns en los dits tribunals execució per pensions de censals e violaris, o per altres causes, contra alguns vassalls e habitants dels lochs de Burjaçot e Benimaclet, situats en la orta de València, dels quals és senyor lo capítol de la Seu de dita ciutat, aquella dita execució no la fan ni la volen fer ab letra subsidiària, tramesa al jutge ordinari dels dits lochs, sinó que tramete hun porter o missatge dels dits tribunals, aquell dit porter, missatge o verguer de dret en dret se'n va a la casa e habitació del vassall dels dits lochs o de l'altre de aquells y executa e o trau penyores de la casa de aquell, lo que és contra fur del dit regne, per ço com per furs del dit regne és dispost que los lochs que són poblats de quinze cases en amunt tots tenen jurisdicció civil ordinària, et etiam tenen lur coherció.

E per ço qualsevol jutge de la dita ciutat, que volen fer execució contra los dits vassalls, deuen trametre letra subsidiària als jutges ordinaris dels dits lochs, quant volen fer semblants execucions y enantaments dels dessús dits, y no fer les dites execucions del modo que damunt és dit.

Per ço, lo reverent y noble don Miquel Àngel de Ribelles y Valero, canonge y síndich del dit capítol, supplica sia mercè de vostra magestat voler provehir e manar als dits oficials que regeixen los dits tribunals e corts de la vostra ciutat de València que d'ací avant, levats los dits abusos, que les sobredites execucions no·s facen ne·s puiuen fer, sinó ab letres subsidiàries trameses als dits justícies ordinaris dels dits lochs de

Burjaçot e Benimaclet, per conservació dels dits furs e de les pràctiques e bons costums del dit regne, sots decret de nul·litat, tota hora e quant serà fet lo contrari.

Plau a sa magestat que les execucions se facen ab letres subsidiàries com se supplica, conforme emperò als furs y privilegis de aquell regne, los quals mana sa magestat sien observats, levats tots abusos.

Maius vic. [E.169.1]

Sobre les cinch comandes recahents en la castellania de Amposta, situades en Catalunya

[59] [E.170.1.]- Los tres braços de València supliquen a vostra magestat, que per quant de antiquíssima possessió los cavallers de la castellania de Amposta estan en ús e costum de possehir les cinch comandes que estan en Cathalunya, les quals, encara que estiguen en Cathalunya, estan dins los límits de la castellania de Amposta, y per quant per vostra magestat és estat manat remetre les differències e pleyts que los cavallers del priorat de Cathalunya pretenen tenir sobre dites cinch comandes a la religió, y tostemp ha manat que, entre tant que dites differències se conexen, sia servat lo acostumat que és dat als de la castellania de Amposta, aragonesos y valencians, executorials tostemp que alguna de les cinch comandes vagarà.

Y per quant los cathalans tenen tostemp les pretensions que altres voltes han mogut, los dits tres braços de València supliquen a vostra magestat que de nou remeta les sobredites differències a la religió, mestre y convent, y mane guardar lo acostumat, lo qual és dar executorials reals als de la castellania de Amposta, tostemp que alguna de les cinch comandes vagarà, puix ja moltes voltes açò mateix vostra magestat té manat.

Plau a sa magestat remetre dites differències al mestre e religió de Sant Joan, y entretant se interposarà per a que se garde lo acostumat o se prenga algun bon assento sens prejuhi de ninguna de les parts contendents.

Maius vic.

Que per oposicions propietàries no puxen ésser impedides execucions per pensions de censals, o violaris ab responsió de interès, fins que les oposicions propietàries sien decidides ab sentència prestada, caució per lo executant de iudicato solvendo de restituyr lo que haurà rebut, declarant-se la oposició procehir

[60] Item, senyor, com los censals sien lo benefici del regne de València e particulars de aquell, ab los quals se conserva la dita ciutat e regne, y aquells per dita rahó foren molt privilegiats per los furs del dit regne, a fi que no·s poguessen empachar les execucions de les pensions dels dits censals, e com de cascun dia se inventen e troben noves maneres per a impedir les execucions dels dits censals, entre les altres se ha inventat que, si alguns crehedors censalistes executen al possehidor de algun loch per pensions de censals carregats sobre lo dit loch per los predecessors senyors de dits lochs, los dits executats se oposen propietàriament per rahó de algun vincle o altre dret propietari que pretenen tenir en lo dit loch y, ab la dita oposició propietària e

posició de aquella, obtenen tantost sobrecehiment en dites execucions y empedixen aquelles e puix tenen dits sobrecehiments, differexen après en tanta manera dits processos que no·s pot obtenir sentència en aquells, y axí resten los censalistas impeditos de executar y sens poder ésser pagats de les pensions de sos censals, de les quals pensions se sostenen y alimenten, per hon se segueix grans dans als poblats del dit regne, com hi haja molts de aquells que han de viure de ses rendes e tenen poca renda e, impedit-los per dita via executarles pensions, vénen a inòpia e no tenen per a viure ne proseguir lo dit plet e axí resten difraudats de sos censals e pensions.

E per ço suppliquen los braços ecclesiàstich e real, plàcia a vostra real magestat provehir que per ninguna oposició propietària no·s puga empachar la execució de pensions de censals e violaris e debitoris ab responsió de interès, que són los deutes privilegiats per furs del dit regne, fins tant hi haja sentència en dita oposició propietària, passada en cosa jutgada, ab què lo dit executant preste caució e fermança de restituir tot lo que haurà rebut per dites execucions *et de iudicato solvendo*.

Plau a sa Magestat.

Maius vic. [4.23.65]

Que los privilegis de franquesa atorgats als ciutadans de València sien observats en los regnes de Aragó, Castella, e principat de Catalunya

[61] Item, senyor, com ab diversos privilegis atorgats per los alts reys de Aragó, de immortal recordació, e per vostra real magestat confirmats, los ciutadans de la ciutat de València tinguen franquea per totes les terres de vostra magestat, axí conquistades com conquistadores per vostra magestat; per ço suppliquen los braços ecclesiàstich e real vostra magestat que los dits privilegis e franquea atorgada e atorgats als dits ciutadans de la dita ciutat de València, iuxta la sèrie e tenor de aquells dits privilegis e franquea, sien observats en los regnes de Aragó, Castella e principat de Catalunya, sots les penes en dits privilegis contengudes.

Plau a sa magestat que dits privilegis sien observats.

Maius, vicecancellarius. [9.34.32]

Que los strangers del regne de València no puguen tenir officis en dita ciutat

[62] Item, senyor, com per diversos furs del regne de València, per vostra magestat jurats, sia ordenat que los strangers del dit regne no puguen tenir officis en dita ciutat, per ço suppliquen los braços militar y real, plàcia a vostra magestat provehir sien observats los dits furs ad unguem, tot abús en contrari remogut.

Plau a sa magestat que·s quart lo fur.

Maius vic. [E. 44.6]

Que los portalers sien del for y jurisdicció del justícia en lo criminal, en los fraus tocants als drets de la ciutat de València

[63] Item, senyor, com los portalers de la ciutat de València sien posats per la custòdia dels dits portals, a ffi que per aquells no-s traguén o posen algunes mercaderies, en les quals se frauden los drets de la dita ciutat, e moltes vegades los dits portalers, axí per subornacions de pecúnies com alias, dónen loch que los drets de la dita ciutat són diffradats, per los quals fraus reb gran prejudí e dan la dita ciutat e sos drets; e perquè hajén de cessar los dits fraus e la dita custòdia dels dits portals se faça ab major diligència e legalitat, suppliquen los braços ecclesiàstich e real, plàcia a vostra real magestat provehir, que la justícia en lo criminal de la dita ciutat de València puixa procehir e conèixer contra los dits portalers per son mer offici, o a instància de qualsevol part o denunciador, en los fraus que seran comesos en los drets tocants a la dita ciutat.

Sa magestat mana que rigorosament sien castigats tots los abusos y fraus, e que los fraus comeses en los drets tocants a la ciutat per dits portalers sien punits e castigats per lo justícia criminal de la dita ciutat, reservant, emperò, en totes les altres coses, la conexença dels dits portalers al bal·le general, com fins a huy s'és acostumat.

Maius vic. [E.131.2]

Que la pragmàtica disponent sobre la creació dels notaris sia observada al unguem, no obstant qualsevol evocacions, appel·lacions, e inhibicions

[64] Item, senyor, com per la real pragmàtica feta per vostra magestat en les corts celebrades en la present vila d Monçó en lo any MDXXVIII, sia donada forma en la nominació e creació de notaris, cascun any fahedora en la ciutat de València, e se sia seguit que alguns particulars jóvens, per impedir e perturbar la forma de la dita pragmàtica, han interposat appel·lacions e recossos de les dites nominacions fetes juxta forma de la dita pragmàtica real, per hon se impediex la execució de la dita pragmàtica; per tal suplica lo braç real, plàcia a vostra magestat provehir que, hagudes per revocades dites appel·lacions e recossos, sia observada dita pragmàtica real juxta la tenor de aquella, remogudes qualsevol appel·lacions e recossos e no obstant qualsevol suplicacions e evocacions e inhibicions que se attentassen de fer per dita rahó, e que los ja nomenats sien examinats e creats notaris de la dita ciutat.

Plau a sa magestat que la pragmàtica sia de ací avant observada “ad unguem”, no obstant qualsevol evocacions, appel·lacions e inhibicions y en les causes pendents sia feta justícia en aquelles per aquells a qui toca.

Maius, vicescanceller. [9.19.17]

Que los cambis sien cas de presó

[65] Item, senyor, jatsia los cambis mercantívols que-s fan entre mercaders e altres persones en la ciutat y regne de València, sien molt privilegiats, però moltes vegades s'esdevé que fent-se execució de dits cambis contra los deutors, aquells al·leguen que no són pagadors, amagant los béns que tenen, e que no-s pot procehir

contra aquells a captura de persona, y axí són diffradats los pagaments de dits cambis e reb gran dan l'art mercantívol. E per ço, per obviat als dits fraus que cada dia se cometen, sots sperança que per lo dit crèdit no-s pot provehir a captura de persona e presó.

Per ço, supliquen los braços ecclesiàstich y real plàcia a vostra real magestat provehir que en deffalliment de béns de dits deutors, se puga procehir per los dits cambis a captura de persona, e sia cas de presó contra los dits deutors.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.171.1]

Que los menors tenint curador, jatsia sien majors de quinze anys, no puxen rebre les rendes e pensions de sos censals e béns

[66] Item, senyor, com segons lo fur als adults situat en rúbrica *De tutoria* del rey En Jaume primer e la intel·ligència que s'és donada al dit fur, se ha practicat en la dita ciutat e regne de València que tota hora e quant algun menor ateny edat de quinze anys ab hun decret que-s fa per lo justícia en lo civil o per lo portantveus de general governador de la dita ciutat e regne de València se dóna facultat als dits menors que, sens autoritat de sos curadors, puguen rebre les pensions e rendes dels seus censals e béns e dispondre de aquells com volran.

E com los dits menors que tenen edat de quinze anys no tinguen tal capacitat de enteniment y experiència per a saber regir y administrar sos béns, e la experiència haja mostrat que aquells malmeten e gasten les dites rendes e pensions, per hon consumeixen sos patrimonis.

Per ço, per lo benefici dels dits menors, supliquen los dits braços militar e real que, millorant lo dit fur, plàcia vostra magestat proveyr que mentre los dits menors seran en edat que hajen de tenir curadors, no puguen rebre ni administrar les pensions e rendes de sos béns sens auctoritat de sos curadors, e lo mateix sia proveyt en les altres ciutats e viles reals del dit regne.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [5.6.15]

Sobre lo rescat dels de Castelló que foren presos per moros en lo cap de Orpesa

[67] Item, senyor, com a supplicació dels tres braços del dit vostre regne de València, en les corts últimament celebrades, sia stada per vostra magestat feta mercè a les vostres viles de Castelló e Vila-real, de dos mília ducats, per lo terç de aquells sis mília ducats, per los quals ne rescataren les persones de les dites viles captivades per los moros o turchs, enemichs de nostra sancta fe cathòlica, anats en companyia del governador de la Plana, per orde donat per vostre loctinent general a socórrer la torre que en lo cap de Orpesa, ab adjutori de vostra magestat és estada feta, en subvenció y adjutori de la solució e paga del dit rescat; e per lo semblant fonch feta mercè a les dites viles, de trecents ducats per als interessos dels dits dos mília ducats de la mercè, e axí

matex sia estat provehit e manat que lo altre terç en respecte de la dita vila de Castelló pagàs la dita vila, e lo altre terç pagassen les persones rescatades, y en respecte de la dita vila de Vila-real pagàs los dos terços la matexa vila, e en hun capítol de la oferta en dites corts a vostra magestat feta, les dites quantitats són stades donades per líquides, a effecte que de la tercera part del servey offert a vostra magestat consignada per als agreujats de la dita cort se paguen.

E com, sacra magestat, les dites viles paguen grossos interessos per rahó del dit rescat, e les quantitats de les quals vostra magestat ha fet mercè no·s cobraran ni poran cobrar tant promptament per hon les pensions dels censals carregats per obs del dit rescat exorbitan; **Error! Marcador no definido.** molta més quantitat que no pujen les quantitats de les quals per vostra magestat és estada feta mercè, y axí se seguirà, no sols a les dites viles e cascuna de aquelles, emperò als particulars de aquelles gran dan e detriment, a causa que ja ans dels dits rescats les dites viles ab molta difficultat y treball podien suportar los grans y excessius càrrechs y censals que sobre si tenien, e pagant vostra magestat tot lo dit rescat e interessos de aquell, del terç dels servys a vostra magestat offerts y offeridors, e per vostra magestat consignats e consignadors per als agreujats de les corts serà relevar e apartar les dites viles e poblats en aquella, de tant gran càrrech e oppressió.

Per tal lo braç real del dit vostre regne de València humilment supplica a vostra magestat, sia de sa mercè pagar tot lo dit rescat e interessos de aquell, e consignar aquell en los terços dels serveys de les corts a vostra magestat offerts y offeridors e per vostra magestat per als agreujats de aquelles consignats e consignadors.

Que se observe lo que sa magestat té provehit y que puguen concórrer en lo que sa magestat ha deputat per als agreujats, y sa magestat los fa mercè ara de dos mília ducats, ab què·ls posen en la part dels agreujats, y que puguen concórrer en la dita part dels agreujats.

Maius vic. [E.142.2]

Que los compradors de cort dins deu dies hajen de depositar lo preu de la cosa comprada, e si dins sis anys no seran requests que deposen lo preu de la cosa comprada, que de aquí avant no puguen ésser més impetits

[68] Item, sennor, com en les compres de cort que·s fan de béns mobles no y haja temps cert als compradors que deposen los preus de les dites compre e per dita rahó e perr no instar les parts se diferixen molts anys a depositar dits preus y après de molt temps naxen molts plets y qüestions contra los jutges, davant los quals se fan les execucions per rahó dels preus que·s demanen de les dites compres de béns mobles e per lo semblant per furs del regne los caplevadors de béns mobles resten obligats per trenta anys y dins aquells los poden deantar la restitució dels béns caplevats y per ésser tant larch lo dit temps moren los dits caplevadors y hereus de aquells, e axí no·s té notícia hon los dits béns mobles sien, per la qual rahó se causen molts plets y moltes despeses als sobredits jutges qui han rebut los dits caplevadors.

Per tal, supliquen los braços militar y real a vostra magestat, sia de sa mercè, millorant los dits furs, proveyr e ordenar los comprador de cort de béns mobles e los caplevadors de béns mobles tan solament sien obligats dins dos anys après que les dites

compres seran fetes a depositar los dits preus de les dites compres, e a restituir los dits béns caplevats, lo qual termini passat, aquells per dites rahons no puguen ésser impetits ni convinguts ne obligats, ni los dits jutges en alguna manera resten en res obligats.

Plau a sa magestat que los compradors de béns mobles dins deu dies après que la compra serà feta hagen a depositar lo preu de la cosa comprada ab tot effecte, e si dins sis anys après de feta la dita compra no seran requests que deposen lo dit preu, que passats aquells los tals compradors no puxen de aquí avant ésser impetits ni convinguts per rahó del dit preu ni menys los jutges qui hauran fetes les dites vendes e que hauran pres a son càrrech los dits compradors.

E en respecte dels dits caplevadors sia servat lo que és dispost per furs del dit regne.

Maius, vic. [8.5.17]

Que les consignacions fahedores a les ciutats e viles reals en la tercera part del servey sien fetes contra los clavaris del braç real

[69] Item, senyor, com les vostres ciutats e viles reals del dit vostre regne hagen de cobrar de vostra magestat algunes quantitats, de les quals són crehedors, les quals han de cobrar de la tercera part dels serveys a vostra magestat offerts y offeridors en les corts per vostra magestat celebrades e celebradores, e lo tresorer de vostra magestat consignà aquelles contra los clavaris dels altres braços del dit regne, e no contra los clavaris del braç real, y axí se differeix que no poden ésser pagades ni satisfetes de les quantitats que han de cobrar, en gran e evident perjudici de aquelles, perquè aquelles paguen lo que deuen, e no poden ésser satisfetes del que·ls és degut.

Per ço, lo braç real humilment supplica vostra magestat, que sia de sa mercè provehir e manar que les consignacions que hauran de ésser fetes a les dites ciutats e viles reals, per les quantitats que·ls tocarà e hauran de cobrar, aquelles sien fetes contra los clavaris del dit braç real, y en aquells sien primers e pociors que no los altres crehedors, e que no hagen de ésser fetes contra ningun altre clavari, a effecte que puix paguen als dits clavaris lo que deuen, puguen ésser satisfets de aquells dels que·ls serà consignat.

Plau a sa magestat que si les dites viles e ciutats seran admeses e consignades, que puguen concórrer ab los altres crehedors, los quals seran consignats en la tercera part que·s donarà als agreujats, y que la tal consignació se faça en los clavaris del braç real e de les viles reals.

Maius vic. [E.172.1]

Que los tachadors de la cort de·l any M.D.XXXIII regoneguen la tacha, e si no basta per a pagar lo que és degut a Morella, Castelló, Vila-real, Buriana e altres viles, sia augmentat de manera que aquelles puguen ésser pagades del que·l·ls és estat consignat

[70] Item, senyor, com lo tresorer de la vostra ciutat de València haja consignat a les viles de Morella, Castelló, Vila-real e Burriana, e a altres del dit regne certes

quantitats que·ls eren degudes, havedores de mossèn Honorat Joan, clavari per lo braç militar, de la tatcha del servey de les corts per vostra magestat celebrades en lo any M.D.XXXIII, y les dites viles no hajen pogut cobrar de aquell sinó molt poca quantitat, per ço que diu lo clavari que no té diners de la claveria, y axí de provisió del real consell de vostra magestat en lo dit regne sia estat comptat, e no·s troben pecúnies per a poder-se pagar, y dites quantitats se hajen de pagar per los del braç militar, a fi que cumplen la porció que del servey los toca.

Per ço, lo braç real humilment supplica vostra magestat, sia de sa mercè manar als tatchadors de les dites corts que, regoneguda per ells la tatcha del dit braç militar, augmenten aquella en les persones del dit braç militar en tanta quantitat que baste a la porció que·ls toca, e cap del dit servey a ffi que de aquella les dites viles puguen ésser satisfetes del que·ls és estat consignat.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.173.1]

Comissió al loctinent general, que conega si lo sou pagat per la vila de Castelló a certs soldats en temps de la germania deu ésser admès per líquit

[71] Item, senyor, com la vostra vila de Castelló al temps de la reducció dels agermanats del vostre regne de València, per reduhir a la obediència de vostra magestat los agermanats de la vila de Morvedre trameté al camp que lo il·lustre duch de Sogorb e mossèn Jaume Ferrer, loctinent de general governador en lo dit regne, tenien noranta quatre hòmens, los quals serviren per temps de hun mes, als quals pagà la dita vila trecentos tretze liures, dos sous. E per temps de hun altre mes tingué en lo dit camp y exèrcit cinquanta huyt hòmens, als quals pagà docentes tres liures quinze sous. E per reduhir los agermanats de la vostra ciutat de Xàtiva a la obediència de vostra magestat, trametés e tingués en lo camp y exèrcit que contra aquells se tingué cinquanta set hòmens, als quals per temps de hun mes e sis dies que stigeren per servey de vostra magestat, la dita vila pagà docentes vint y set liures tres sous.

Y per los examinadors de greuges de vostra magestat, de les corts per vostra magestat celebrades en lo any M.D.XXXIII, fonch provehit ésser pagades totes les despeses que serien estades fetes per les universitats reals en les dites reductions de la dita germania, aquelles que constarien per certificació del mestre racional de la vostra ciutat e regne de València. Y posant-se lo compte de dites despeses en poder de aquell, per part de la dita vila, lo dit mestre racional posà en aquell tants dubtes per hon se sobresegué en dit compte, y axí vostra magestat en les corts últimament celebrades, a supplicació del síndich de la dita vila, provehí que fos manat al dit mestre racional que, tots dubtes cessants, als quals vostra magestat supplia, informat de la veritat com la dita gent havia servit, clogués dits comptes y donàs y liuràs certificació a la dita vila de les dites despeses, la qual provisió presentada al dit mestre racional, jamés la dita vila ha obtès la dita certificació, per hon la dita vila resta sens cobrar dites despeses, com la dita vila haja servit a vostra magestat ab dita gent, y aquella sia estada pagada per la dita vila de les dites quantitats, les quals acumulades prenen summa de set-centes quarenta y quatre liures, e sia de rahó que aquelles cobre de vostra magestat.

Per ço, lo dit braç real humilment supplica vostra magestat, sia de sa mercè manar pagar dites quantitats, y donar aquelles per líquides y ésser feta consignació a la dita vila del terç del servey dels agreujats.

Que lo il·lustríssimo duch don Ferrando, essent en València, ho veja y proveheixca.

Maius vic. [E.174.1]

Remet a justícia sa magestat, la qüestió que és sobre lo tancar la céquia real que pren par·a la Albufera

[72] Item, senyor, com la vostra céquia real la qual pren aygua de l'açut de la vostra vila de Cullera, que està en lo riu de Xúquer, fonch feta tan solament per obs de socórrer a les necessitats de la vostra albufera real, és a saber en temps que la dita albufera tingues necessitat de aygua, la poguessen pendre del dit riu de Xúquer per la dita céquia, per a que la dita albufera fos socorreguda de aygua, e no per ninguna altra causa ni necessitat, e per la dita rahó tostemps la boca o canó de la dita céquia és estada tancada, sinó en temps que la dita albufera tenia necessitat de aygua, a causa que per la necessitat de aquella fonch feta la dita céquia. E com, senyor, de poch temps ençà, alguns particulars, clandestinament e amagada e a hora acaptada; **Error! Marcador no definit.**³, alcen los posts de la boca o canó de la dita céquia, per a que puguen pendre aygua per aquella per a regar ses terres e possessions, en gran dan e prejudi de vostra magestat e de vostre real patrimoni, e de la dita vila, de hon convingué a la dita vostra vila de Cullera supplicar a l'excel·lentíssimo duch don Ferrando de Aragó, loctinent general en lo dit regne, manàs provehir la dita boca o canó de la dita céquia fos tancada ab pedra e argamassa, offerint-se la dita vila e o lo síndich de aquella de fer dita clausura, e obrir aquella tota hora, e quant la dita albufera tingues necessitat de ésser socorreguda de aygua per la dita céquia, a despeses de la dita vila.

E per lo dit loctinent general, ab deliberació dels doctors del real consell, fonch provehit que la dita boca o canó de la dita céquia fos tancada ab pedra y argamassa, feta primerament obligació per lo síndich de la dita vila de tancar e obrir dit canó o boca de la dita céquia, a despeses de dita vila, tota hora que la dita albufera tingues necessitat de ésser socorreguda de aygua per la dita céquia; la qual real provisió fonch feta a nou dies del mes de dehembre de l'any M.D. trenta huyt. E jatsia que lo síndich de la dita vila haja fet la dita obligació, la dita real provisió fins a huy no és estada executada.

Per ço, lo braç real del dit regne supplica a vostra magestat, sia mercè de aquella, ab acte de la present cort, provehir y manar la dita boca o canó de la dita céquia ésser tancada e la dita real provisió ésser executada sens mora e dilació alguna, e si e segons per la dita real provisió està provehit. Manant al dit loctinent general, faça tancar dita céquia e execute dita provisió real.

Mana sa magestat que com en açò haja litis pendencia, que·s faça justícia.

Maius vic. [E.175.1]

---

³ a hora acaptada : a una hora poc habitual (?).

Que sien servats los furs y privilegis disponents en los casos que ha loch host y cavalcada

[73] Item, senyor, com per provisió feta per lo alt rey en Martí, dada en lo real de la vostra ciutat de València, a vint y huyt de setembre any M.CCCC.III, la qual fonch feta fur, sia dispost y ordenat en quins casos les universitats de les ciutats e viles reals del dit vostre regne són tengudes a hostejar, e donada certa forma als portantveus de general governador e loctinent de aquell en lo dit vostre regne, quant tenen necessitat de appellar les hosts e les companyies de les dites ciutats e viles reals contra rebel·les e inobedients, e en los dits casos e per la dita forma e no en altres, les dites universitats reals són tengudes a hostejar, e encara açò precehint lo procés acostumat de fer contra los tals rebel·les e inobedients, e la protestació e seguretat de les despeses fahedores per rahó de la dita host. E com de poch temps ençà sia estat contravengut e abusat dels dits furs, en açò que lo portantveus de governador e loctinent de aquell, per altres affers a ells ben vists fora dels sobredits casos, forcen a les universitats ab manaments penals que donen host e companyia de gents a aquells ab lurs armes, sens alguna satisfacció, hoc encara los porters e missatges per portar alguns delinqüents presos, quant passen per les universitats asagen de fer, e fan semblants manaments, e prenen de fet gent e companyia de aquelles per a que·ls accompanyien sens satisfer dita gent, agreujant e fatigant per la dita manera les dites universitats, e causant·los despeses grans.

Supliquen per tal los braços ecclesiàstich e real a vostra magestat, sia de sa mercè provehir per acte de la present cort, que los dits furs e tots los privilegis parlants de les hosts sien guardats e custodits a la letra, e que les dites universitats fora dels casos en dits furs y privilegis disposats y expressos, e no en altres casos ni en altra manera del que per los dits furs és dispost, no puguen ésser compel·lides a hostejar ne donar companyia alguna de gents, com no hi sien tengudes ne obligades.

Plau a sa magestat que·s serven los furs e privilegis en açò disponents.

Maius vic. [E.14.3]

Que sia guardat lo fur tercer de guiatges e treues del rey en Jaume

[74] Item, senyor, com alguns delinqüents en lo dit vostre regne de València, après que han delinquit en les ciutats e viles reals del dit regne e térmens de aquelles, obtenen guiatges axí del portantveus de general governador del dit regne com dels loctinents de governador de aquells, e ab dits guiatges tornen e vénen a les dites ciutats e viles reals e térmens de aquelles, en territoris dels quals han delinquit, passejant-se públicament per aquelles, y axí se causen alguns inconvenients y scàndels e perills a les dites ciutats e viles reals, per tal lo dit braç real, per obviar als dits inconvenients, humilment supplica a vostra magestat sia de sa mercè proveyr e manar que los dits governadors, loctinents e sorrogats de aquells no puguen guiar a les tals persones en les dites ciutats e viles reals e térmens de aquelles, en territori dels quals lo dit delictes serà comès e causat.

E si tal guiatge serà atorgat, aquell sia nul·le e de nengun efecte e aquell, no obstant los justícies de les dites ciutats e viles reals en territori de les quals lo dit delictes

serà comès, puguen pendre e castigar aquells per los crims per aquells comesos sens encórrer en pena alguna.

Plau a sa magestat que·s guarde lo fur del rey don Jaume, sots rúbrica “De guiatge e treues”, lo capítol tercer en los casos que lo dit fur parla e dispon.

Maius, vic. [9.20.6]

Idem

[75] Item, senyor, com los justícies de les vostres ciutats e viles reals del dit vostre regne de València, per lo bé públich e per la bona administració de la justícia, ab manaments penals y ab crides públiques moltes y diverses vegades bandejen e acostumen de bandejar les dones pecadrius e amigades, la conexença de les quals pertany per fur a sa jurisdicció, e per lo semblant, algunes persones scandaloses y de mala vida.

E moltes vegades ans e après de ésser fets los dits bandeigs, obtenen les tals persones guiatges del portantveus de general governador e loctinents de aquells, per la qual rahó los dits bandeigs no·s poden efectuar e axí se causa dan al bé públich *quia una mala pecus inficit omne pecus*.

Per ço lo dit braç real humilment supplica vostra magestat sia mercè de aquella proveyr e manar que semblants guiatjes no puguen ésser atorgats, e si de facto seran atorgats, aquells sien nul·les e de nengun efecte e aquells, no obstant los justícies de les dites ciutats e viles reals, puixen executar sos bandeigs sens encórrer en pena alguna.

Que·s serve lo fur del rey en Jaume, sots rúbrica “De guiatjes y treues”, capítol tercer, en los casos que aquell parla e dispon y en los altres que no abusen de dits guiatjes perquè axí convé a la bona policia de la terra.

Maius, vic. [9.20.7]

Que·s faça justícia en la pretenció de Alacant sobre la exempció que pretèn de dret de morabatí, e que sien servats los privilegis sobre açò disponents

[76] Item, senyor, com la ciutat de Alacant, ab privilegis a aquella atorgats, axí per lo alt rey don Ferrando com encara per los predecessors de aquell, dels quals fa real ostensió a vostra magestat, se alegre de tots los privilegis atorgats a la ciutat de Oriola, la qual, ab privilegi special és franca del dret de morabatí, e per consegüent ho és, y ho ha de ésser la dita ciutat de Alacant e orta de aquella; e s'esdevé moltes vegades que los comissaris qui tenen càrrech de exigir dit dret contra la mente e disposició de dits privilegis, e per molestar a la dita ciutat de Alacant e orta, volen fer pagar dit dret. Supliquen per ço los braços ecclesiàstich e real vostra magestat, li plàcia, ab acte de la present cort, provehir y manar ab imposició de majors penes, que de la dita ciutat de Alacant e orta de aquella, no sia exigit ni col·lectat dit dret de morabatí, ans la dita ciutat de Alacant e orta sia franca, si e segons ho és la dita ciutat de Oriola.

Que s'observen los privilegis açò disposants, levats tots abusos. E per quant se pretén qui hi ha litis pendencia, mana sa magestat que promptament se faça justícia.

Maius vic. [E.32.2]

Que's observe lo privilegi pretès per la ciutat de Alacant, sobre la paga del maridatge, coronació, o nou regiment

[77] Item, senyor, com ab privilegi per lo alt rey en Martí a la ciutat de Alacant atorgat, segons consta ab dit privilegi, del qual fa real ostensió a vostra magestat, sia stat concedit e atorgat a la ciutat que no fos tenguda pagar per qualsevol maridatge, coronació o nou regiment sinó cent florins tan solament, e se sdevé moltes voltes que los officials de vostra magestat que van a col·lectar dites imposicions o drets intenten fer pagar més de la dita summa de cent florins, lo que és contra la mente del dit privilegi e libertats de dita ciutat.

Supliquen per ço los braços ecclesiàstich e real vostra magestat, sia mercè de aquella, ab acte de la present cort, confermar dit privilegi a la dita ciutat de Alacant, e en quant menester sia de nou atorgar a aquella dit privilegi del rey en Martí, per major corroboració de aquells e de la dita ciutat de Alacant.

Que se observe lo privilegi, levats tots abusos.

Maius vic. [E.176.1]

Que's observe lo acostumat en la coneixença de contenció de jurisdicció pretesa per lo advocat fiscal de la ciutat de Xàtiva

[78] Item, senyor, com lo advocat fiscal de la ciutat de Xàtiva conegue e haja acostumat de conèixer, en la dita ciutat e governació de aquella, en les causes de contenció de jurisdicció que són entre·ls officials reals, en lo que's volria fer algun empaig a aquell, lo que de justícia no·s podia ni·s deu fer, per haver acostumat aquell de conèixer de dites causes de contenció de jurisdicció; per çò los braços ecclesiàstich e real supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir, provehir e ordenar que lo dit advocat fiscal de la dita ciutat de Xàtiva conega e haja de conèixer de les dites causes de contenció de jurisdicció en la dita ciutat de Xàtiva e governació de aquella, si e segons per vostra magestat és stat statuhit, provehit e ordenat en les corts passades, en lo advocat fiscal del loctinent d governador de la vila de Castelló de la Plana.

Que se observe lo que s'és acostumat fins a huy, levats tots abusos.

Maius, vicecanceller. [3.5.113]

Que los qui's avehinen en la ciutat de València, si no tendran son domicili e cap major dins la ciutat de València e contribució de aquella, e tendran per tres mesos continus son domicili e cap major fora de la dita ciutat e terme, sien tenguts per vehins de frau, e sien executats per lo justícia en lo civil

[79] Item, senyor, com algunes persones se facen vehins de la vostra ciutat de València a cert temps, e al temps que·s fan vehins prometen y se obliguenque per lo dit temps tendran sos domicilis e capmajors en la dita ciutat e que contribuyn en los càrrechs de aquella sots certes penes. E fet lo dit vehinatje, los justícies y jurats de la

dita ciutat atorguen e liuren a aquells les cartes de franquea a effecte que ells e sos bestiaris sien franchs e puxen péxer les herbes francament per lo dit regne.

E lo s dits vehins, après de haver obtès les dites cartes de franquea, no curen star ni habitar en la dita ciutat ni tenir sos domicilis e capmajors en aquella, segons han promès e són obligats, ans stan e habiten en les altres ciutats, viles e lochs del dit regne y en aquelles tenen sos domicilis e capmajors, usant de les dites cartes de franquea.

E quant lo justícia en lo civil de la dita ciutat o sos comissaris fan visita per lo dit regne e van inquerint los mals vehins e de frau, en loch de executar aquells totes les penes en lo acte del vehinatje contengudes e levar-los les cartes de les dites franquees que tenen de la dita ciutat, per ésser mals vehins e de frau, y manar-los que no usen de aquelles, componen aquells e no·ls leven les dites cartes de franquees, ans dexen usar de aquelles, lo que redunda no sols en gran dany e notori perjuhí de la dita ciutat de València, perquè aquells dits vehins estan fora de la dita ciutat e contribució de aquella, no contribuheixen en los càrrechs e talles de la dita ciutat; mas encara en dan e en perjuhí de les altres ciutats, viles e lochs del dit regne, perquè ab les dites cartes de franquea fan grans danys ab sos bestiaris als regnícolas del dit regne, e no paguen herbatje algú ni altres drets que si no fossen vehins de la dita ciutat pagarien.

E com no sia de rahó que a semblants mals vehins y de frau los privilegis y franquees de la dita ciutat los puguen suffragar, per ço, per evitar los dits frauds e dans, lo dit braç humilment supplica a vostra magestat sia de sa mercè proveir e manar que totes hores y quant algun vehin de la dita ciutat, après que serà fet vehí, no tindrà contínuament son domicili e capmajor en aquella, ans per temps de tres mesos e de aquí ensús lo tindrà en les altres ciutats, viles e lochs del dit regne, que aquell tal vehí sia tengut per vehí d frau e sia hagut per no vehí de la dita ciutat.

E com a vehí de frau no·s puga alegrar de la franquea que haurà e tindrà de la dita ciutat de València, ans aquella dita franquea ipso facto sia haguda per nul·la sens més declaració.

E lo tal vehí tostemps que aquell o sos bestiaris encorreran en penes algunes juxta los stabliments de les ciutats, viles e lochs del dit regne, puguen ésser executats per les dites penes per los justícies ordinaris de les dites ciutats, viles e lochs hon les dites penes comeses seran. Et nihilominus, aquells vehins de frau sien obligats e puguen ésser compel·lits a pagar en totes les talles e càrrechs de les ciutats, viles e lochs hon habitaran.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.34.33]

Que los pastors no amuntonen, ne repleguen les garbes dels forments, ni altres splets, ni puixen entrar en ningun restoll hon hi haja garbes de alguns sementers, sots pena de sis sous de dia e dotze sous de nit

[80] Item, senyor, com alguns dels pastors e guardes dels bestiaris dels vehins de vostra ciutat de València e contribució de aquella moltes vegades arrepleguen y amononen les garbes dels sementers de forments y altres grans y fruyts dels restolls e altres sembrats de les heretats dels vehins e habitants de les ciutats, viles e lochs del dit regne, per metre e posar dits bestiaris en aquell, per menjar les spigues e altres fruyts que

en los dits restolls y heretats estan y resten, fent entrar dits bestiar en aquells e menjant-se dites spigues e fruyts, lo qual redunda en gran dany dels dits senyors de dites heretats; per ço lo braç real del dit regne de València humilment supplica a vostra majestat sia de sa mercè provehir e manar que nengú dels dits pastors e guardes dels dits bestiar no repleguen ni puixen replegar ni amontonar garbes algunes, axí de forments com altres sementers o fruyts, en los camps y heretats dels vehins e habitants de les dites ciutats, viles e lochs del dit regne, ni posen ni gosen posar ni fer entrar dits bestiar en los dits restolls, camps ni heretats, per menjar-se les spigues e altres fruyts, mentres en aquells les dites garbes o fruyts estaran.

E si lo contrari faran, ultra la smena del dany que fet hauran, sien encorreguts en pena de sis sous de dia e doze sous de nit, donadors e pagadors lo terç a vostra majestat, l'altre terç a l'acusador e lo altre terç al senyor de la heretat. E si acusador no y haurà, los dos terços sien del senyor de la heretat.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [1.2.14]

Que sia servat lo fur quart en rúbrica «De pastures e del vedat»

[81] Item, senyor, per fur del rey en Jaume primer, rúbrica *De les pastures e del vedat*, lo capítol quart, és dispost e ordenat que ningú no tingua ni puixa tenir cabanya de bestiar de ovelles ne vaques ne de altres bèsties dins la orta o alqueries de la orta de la ciutat de València, per lo molt dany que dits bestiar farien si dins aquella entraven; e com los justícies de tre-cents sous, oblidant-se del jurament que han prestat, contravenint al dit fur, han donat e donen algunes licències e permeten entrar en la dita orta de la dita ciutat algunes cabanyes de ovelles e cabres, en gran dany dels habitants e hereters de la dita ciutat; per ço supplica lo braç real a vostra majestat sia mercè de aquella provehir e manar, ab acte de la present cort, que lo dit fur sia inviolablement observat, e que lo justícia de tre-cents sous que huy és, e per temps serà, no pugue donar licència a ninguna persona per a que puga posar dins la orta de la dita ciutat algunes ovelles o cabres ne altres bestiar.

Plau a sa majestat que sia servat lo fur, levats tots abusos, e que de ací avant no sien donades per los justícies de tre-cents soys dites licències contra disposició de dit fur.

Maius, vic. [1.2.15]

Abilitació de la filla de mossèn Jaume Philibert

[82] La cathòlica cesàrea e real magestat, a supplicació e voluntat dels tres braços del regne de València, residents en la present cort, abilita e legitima a Dorotea Francisca Philibert, filla de mossèn Jaume Benet Philibert, cavaller, la qual és stada procreada essent aquell casat de dona per lo semblant casada, per a que puga succehir axí per via de testament com ab intestat, com encara per via de donació o donacions, com encara per altra qualsevol via, forma e manera, en los béns del dit son pare mossèn

Jaume Benet Philibert, e mare de aquella, puix no sien béns los quals aquells tingué vinclats;**Error! Marcador no definido.**

E axí matex la legitima e abilita per a totes altres qualsevol coses, concessions, privilegis, immunitats, axí com si fos nada e procreada de legítim e carnal matrimoni, en tal manera que se alegre de tot lo que se alegren e gozen los qui són nats legítims e naturals e de legítim y carnal matrimoni, no obstant qualsevol ley o leys, fur o furs, prasmàtiques e privilegis contra açò disponents; als quals e qualsevol de aquells, de sa certa sciència e líbera potestat absoluta legibus, de voluntat de la dita cort deroga en lo present cars. E senyaladament al fur setè del rey en Jaume, rúbrica “De aquells als quals les heretats són toltes axí com a persones indignes”, lo qual comença: “Lo fill que serà procreat, et cetera”, volent e disponent que en respecte de la present legitimació los dits furs, privilegis, actes de cort e leys, sia tot hagut per no fet, restants emperò los dits furs e leys en altres casos en tota sa força e valor. E vol e mana que li sia expedit hun real privilegi largament, ab totes les clàusules oportunes e necessàries.

Plau a sa magestat. [E.177.1]

Abilitació de Glaudio Grillet

[83] Sacra cesàrea cathòlica real magestat.

Per quant Glaudio Grillet és casat, habita y està en la ciutat de València y la voluntat de aquell és continuar de estar en aquesta, per les causes e rahons a ell ben vistes, los tres braços del regne de València han tengut per bé de abilitar aquell com a propri natural de dita ciutat y regne.

Supliquen per ço los dits tres braços a vostra magestat, puix aquells expressament hi consenten, sia mercè de aquella abilitar la persona del dit Glaudio Grillet, resident en la dita ciutat de València, enaxí que lo dit Glaudio Grillet de ací avant sia tengut, hagut e reputat per natural e originari e domiciliat de dita ciutat e regne de València, y que s'alegre, puxa y deja alegrar de totes les franquees, privilegis, immunitats e libertats que los altres naturals de la dita ciutat e regne de València se poden e deuen alegrar, furs y privilegis lo contrari disponents en res no obstant. Manant fer la sobredita supplicació insertada en lo procés de la present cort.

Plau a sa magestat. [E.178.1]

Abilitació del excel·lentíssimo duch don Ferrando de Aragó

[84] Sacra cesàrea, cathòlica real magestat.

Lo braç militar del vostre regne de València, convocat en corts generals, que vostra magestat celebra en la present vila de Monçó als regnes de Aragó, València y principat de Cathalunya, supplica a vostra magestat que li plàcia abilitar la persona de l'excel·lentíssimo duch don Ferrando de Aragó, enaxí que de huy avant sia tengut e reputat com a originari e natural de la dita ciutat e regne de València e hun dels militars del dit braç militar, com qualsevol altre militar, hi s'alegre y puga alegrar de totes les franquees, gràcies, perrogatives, immunitats, libertats, privilegis e favors als dits originaris militars del dit regne atorgades, hi-s poden y deuen alegrar qualsevol altres

militars del dit regne. E puga entrar e entre en lo dit braç militar e votar en aquell e dissentir, si e segons qualsevol altre originari y natural del dit regne pot e és acostumat fer, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

Plau a sa magestat.

Abilitació de don Bernardino de Cárdenas, duch de Maqueda

[85] Sacra cathòlica cesàrea real magestat.

Lo braç militar del vostre regne de València, convocat en corts generals que vostra magestat celebra en la present vila de Monçó als regnes de Aragó, València y principat de Cathalunya, supplica a vostra magestat que li plàcia abilitar la persona de l'il·lustre don Bernardino de Cárdenas, duch de Maqueda e marquès de Elg, enaxí que de huy avant sia tengut e reputat com a originari e natural de la dita ciutat e regne de València e un dels militars del dit braç militar, com qualsevol altre militar, e s'alegre e puga alegrar de totes les franqueses, gràcies, prerogatives, immunitats, privilegis e favors als dits originaris e militars del dit regne. Y puga entrar y entre en lo dit braç militar y votar en aquell y dissentir si e segons qualsevol altre originari e natural del dit regne pot e és acostumat fer, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

Plau a sa magestat.

Abilitació de don Pedro Puerto Carrero de Cervató

[86] Sacra cathòlica cesàrea real magestat.

Lo braç militar del vostre regne de València, convocat en corts generals que vostra magestat celebra en la present vila de Monçó als regnes de Aragó, València y principat de Cathalunya, supplica a vostra magestat que li plàcia abilitar la persona del noble don Pedro Puerto Carrero de Cervató, de quien se dize ser Antella, enaxí que de huy en avant sia tengut e reputat com a originari e natural de la dita ciutat y regne de València e hun dels militars del dit braç militar, com qualsevol altre militar, e s'alegre e puga alegrar de totes les franquees, gràcies, prerogatives, immunitats, libertats, privilegis e favors als dits originaris e militars del dit regne atorgades, e·s poden e deuen alegrar qualsevol altre natural militar del dit regne. E puga entrar y entre en lo dit braç militar y votar en aquell y dissentir, si e segons qualsevol altre originari e natural del dit regne pot e és acostumat fer, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

Plau a sa magestat.

La oferta

[87] Sacra cesàrea cathòlica real magestat.

En molta obligació constitueixen e posen los prínceps, reys e senyors a sos súbdits e vassalls, quant aquells ab molta vigilència, cura e sollicitut procuren que entre los dits súbdits e vassalls no·s susciten e moguen sedicions, altercacions e moviments,

per los quals se segueix e acostuma de seguir lo excidi;**Error! Marcador no definido.**⁴ e perdicíó de aquells. Y axí matex, que aquells sien defensats e no maltractats dels enemichs e vixquen e puixen viure en pau, repòs, tranquil·litat e justícia e en la religió christiana, per seguir-se de dites coses lo total benefici, conservació y augment de aquells (dien-ho per tant los tres braços de la cort general del vostre regne de València), que com per la proposició per vostra cesàrea magestat feta en lo principi de la celebració de les presents generals corts als regnícòls dels regnes de Aragó, València y principat de Cathalunya, hajen vist los grans treballs e fatigues que, ab summa diligència, vigilància e sollicitut, vostra magestat ha sostengut per lo benefici e conservació de sos regnes e súbdits e vassalls, no perdonant a nengun treball ni perill sa imperial persona, ans anant personalment en Flandres per assentar, remediare e quietar los dits sos estats e senyories de Flandres;**Error! Marcador no definido.**

E axí mateix, en donar orde en els coses de la fe y religió christiana. E no-res-menys, en lo socorro y ajuda que lo imperi devia fer per a la resistència e defensió contra lo pèrfido turch, enemich de la sancta fe cathòlica, perquè aquell no pogués infestar los dits sos estats e senyories e vassalls de aquell e a aquestos sos regnes ni fer dany algú en aquells. E per lo semblant enaprés, en fer una grossa armada ab moltes y grans despeses, per passar personalment en Alger, com passà, per levar als enemichs de la sancta fe cathòlica la força que tenien e tenen en aquell e escusar los grans e intolerables danys que contínuament fan en les mars e en les terres marítimes, e senyaladament del dit vostre regne de València, lo que poguera fer sinó permeta nostra senyor Déu se impedís per lo temporal e fortuna de la mar que-s seguí, deixant-ho vostra magestat per a altre temps, com tenen y confien, e speren los dits tres braços que, ab tot efecte, ho farà y efectuarà. E essent-se'n tornat en Espanya, ab summa diligència haver entès, axí en provehir que les galeres de Espanya anassen a la guarda de les mars e terres marítimes d'estos sos regnes, perquè los dits moros enemichs de la sancta fe cathòlica no poguessen fer dany algú en aquells, com encara en visitar les fronteres de Navarra e Perpinyà, e provehir aquells com convenia, per a la defensió d'estos sos regnes y dels poblats en aquells, de manera que les empreses que algunes persones atemptaven de fer per offendre a sos súbdits e vassalls no-s poguessen fer ni efectuar.

E finalment en convocar les presents corts per donar orde en lo que convenia al servey de Nostre Senyor e a la bona administració de la justícia, redreç e govern de aquella en estos sos regnes, e senyaladament en lo dit vostre regne de València, segons que en la dita proposició és més largament contengut, y és estat ab efecte fet per vostra magestat, en les quals coses, ultra dels grans treballs que ha sostenguts sa imperial persona, ha fet moltes, grans, e intolerables despeses y se n'esperen en lo sdevenidor de fer molts majors.

Per hon per correspondre en alguna manera a tan senyalats e importants actes fets per vostra magestat, en tan gran benefici e conservació dels dits sos regnes, e senyaladament del dit vostre regne de València e poblats en aquell, e redundants en tant servey de nostre senyor Déu e de la religió christiana, los dits tres braços continuant lo que aquells e sos antecessors, han fet per la innata fidelitat que tostemps han tengut a vostra magestat e a la real corona, jatsia alias no fossen tenguts de fer lo servey, do e

---

⁴ *excidi* 'decadència, caiguda, desastre', llatí *excidium*.

subvenció davall escrits. No-res-menys emperò, sots expressa salvetat e protestació que per la present offerta no sia ni puixa ésser fet ni causat prejudí algú ni derogació als furs y privilegis, usos y bons costums del dit vostre regne de València, ni en lo esdevenidor puxa ésser tret a ús y conseqüència, ans los dits furs y privilegis resten salvos e il·lesos ab tota integritat, y ab expressa encara protestació, si vostra magestat atorgarà los furs, actes de cort e coses que són stats concordats ab aquella en les presents corts, en aquesta manera e no en altra, voluntàriament offiren a vostra magestat cent y deu mília liures moneda reals de València, ço és les cent mília liures per a vostra magestat e les deu mília liures per als treballants, axí dels oficials reals com de la dita cort, pagadores e exigidores en la forma següent, és a saber:

Que per los dits tres braços e o per les persones en la present cort residents, representants aquells, sia feta electió de persones dels dits tres braços, residents en la present vila de Monçó, en lo número que als dits braços pareixerà, les quals tinguen ple e bastant poder y special càrrech, ab assistència y presència dels diputats del dit general e de mossèn Joan Francés Benavent e de Baltazar Mascó, assessor e síndich del dit general, si ésser hi volran, o sens ells o qualsevol altre de aquells en les hores assignades per a mirar y regonèxer les facultats del dit general, sens convocar los dits diputats ne altra persona alguna, de poder regonèxer les facultats e forces del dit general, rendes e pecúnies de aquell, e de pendre jurament al scrivà del dit general, e compel·lir aquell ab los remeys que·ls pareixerà, per a que done, manifeste e liure tots los libres, actes e provisions del dit general que sien necessaris per a la clarícia de les dites rendes e pecúnies, que sien degudes al dit general, e per a tot ço e quant sia necessari per haver-se notícia de les facultats del dit general.

E les dites persones no puxen ésser impedides ni perturbades per los dits diputats ne altres persones, enaxí que fet lo dit examen per les dites persones, ab la assistència dels diputats, assessor y síndich del dit general, o sens aquells, com dit és, sia feta relació per aquells a les persones dels dits tres braços residents en les presents corts, que convocades se trobaran en la dita ciutat de València, del que trobat hauran en lo dit general y ab deliberació de les dites persones dels dits tres braços concordantment feta, se prenga aquella quantitat que còmodament se porà pendre, traure, exigir e cobrar dels dits deutes y pecúnies del dit general. E no-res-menys, se carregue sobre aquell lo que concordantment serà deliberat per les persones dels dits tres braços que còmodament se porà carregar sobre los drets del dit general, haguda tostemp consideració a la conservació del dit general, axí en lo dit carregament com en la quantitat que serà deliberat se prenga dels dits deutes del dit general, e al benefici e conservació del dit regne e habitants de aquell; de la qual quantitat que s'haurà dels dits deutes e carregaments de censals se hagen de pagar les deu mília liures als treballants dels oficials dels dits tres braços e de vostra magestat, o de qualsevol altra quantitat que més promptament se porà exigir e haver; als quals dits oficials reals sia donada la part acostumada donar de les dites deu mília liures, e la restant quantitat que restarà de les cent y deu mília liures sia pagada per via de tatcha universal, repartidores entre tots los singulars dels dits tres braços, servada tota egualtat entre aquells, e per aquella millor via, forma e manera que més còmodament pagar se porà y als tatchadors serà ben vist.

Les quals persones que per los dits tres braços són estades eletes per a examinar les forces e facultats del dit general són les següents: per lo braç ecclesiàstich don

Miquel de Ribelles, don Joan Çanoguera, mossèn Francés Pérez, mossèn Frances Oliver, prior de Tortosa, don Joan de Cardona, mossèn Pere Bou, frare Miquel Pedrós, prior de Sanct Bernat, e frare Noffre d'Assió.

E per lo braç militar don Sancho de Cardona, almirant de Aragó, en Honorat Joan, don Alonso Vilaragut, en Luy's Vidal, olim Ciffre, don Benet Vallterra, en Sebastià Antist, don Alonso de Aragó, duch de Sogorb, en Diego de Baeça, major.

E per lo braç real Guillem Ramon Çahera, en Baltazar Granullés, micer Dimas Aguilar, micer Cosme Abbat, per la ciutat de València; Joan Batiste Gallach, micer Thomàs Pascual, Jaume Climent, en Francés Mascarell, per les ciutats e viles reals, les quals persones tinguen poder de subdelegar altres persones en loch de aquells.

Idem.

Item, senyor, que la dita tatcha sia feta per los oficials reals y per los tatchadors de tota la dita cort, o per les persones eletes per los dits tatchadors dels dits tres braços, los quals dits tatchadors són los següents:

Primo, per vostra magestat, lo doctor micer Miquel May, vicecanceller, don Enrich de Toledo, thesorer general, lo futuro regent la cancelleria de València, don Luy's Ferrer, loctinent de governador general, lo mestre racional de València, lo bal·le general de València, mossèn Marrades, loctinent de thesorer general, lo advocat fiscal de València, e micer Nofre Urgellés, regent de assessor de bal·le general.

E per lo braç ecclesiàstich micer Joan de Gays, vicari general de València, don Joan Çanoguera, comanador de Castellfabib, don Miquel Àngel de Ribelles, mossèn Francés Pérez, mossèn Francisco Oliver, prior de la Seu de Tortosa, don Joan de Cardona, comanador de Santiago, mossèn Pere Bou, comanador de Sant Joan de Hierosolymità, frare Andreu Solivella, monje de Valldigna, frare Nofre d'Assió, monje de Poblet, frare Miquel Pedrós, prior de Sant Bernat de València, frare Diego de Herrera, monje de Vall de Christ, frare Joan Barberà, monje de Benifaça e don Christòfol Pardo de la Casta, procurador de frare Anthoni Cejudo, prior de Calatrava, si aquell dit prior serà viu.

E per lo braç militar don Joan de Moncada, compte de Aytona, en Luy's Joan Torrelles, don Benet Vallterra, mossèn Baltazar Steve, don Sancho de Cardona, almirant de Aragó, mossèn Andreu de la Tonda, don Jaume d'Íxar, en Diego de Baeça, menor, don Hierònym de Castellví, en Sebastià Gombau, don Hierònym Tallada, en Honorat Benet Joan, don Pedro del Milà, mossèn Francés Joan Boncompte, don Ramon Ladron, en Perot Joan Ciffre, don Pedro Tallada, en Francés Luy's Martínez, don Próspero de Castro, en Alonso Santàngel, don Saubat de Huart, en Benito Cavallos, don Balthazar Mascó e Hierònym Torrelles, don Luy's Vich, mossèn Francés Bernat, don Pedro Joan, en Sebastià Santes Creus, don Pedro de Borja, en Nicholau Luqui, don Manuel Lançol, en Eximén Pérez Sagra, don Giner de Perellós, mossèn Joan Alegre, don Gaspar Centelles, en Alexandre del Vado, don Francisco Ladró, vizconte de Chelva, en Jaume Bou.

E per lo braç real, en Guillem Ramon Çahera, en Nicholau Simeón Vernegal, en Joan Hierònym Gil, en Nofre Làzer Enyego, en Balthazar Granullés, micer Dimas de Aguilar, micer Cosme Abbat, en Thomàs d'Assió, síndich, en Miquel Hierònym Berenguer, en Francisco March.

Per la ciutat de València en Joan Batiste Gallach, en Genís Vilafranca, micer Thomàs Pascual, Luy's Maçana, Francés Joan Bernabeu, Miquel Feliu, Raphael Martí de Viciano, Miquel Joan de la Foz, Joan Yvanyes, e Berthomeu Mayques, per les ciutats e viles reals.

Los quals dits tatchadors hajen e tinguen ple e bastant poder de fer la dita tatcha, per mans o per aquella via, forma y manera que als dits tatchadors millor aparrà, servada tota egualtat; enaxí que tot lo que per aquells serà fet sia assí com serà proveyt, executat y deduýt a effecte e deguda execució, tota excepció e rahó en contrari apart posades.

La qual dita tatcha se fa e ab tot effecte sia feta sis mesos ans de la primera paga de la dita tatcha, los quals dits tatchadors tinguen e hajen axí mateix poder de conèixer de les contencions e dubtes que insurtiran per rahó de la dita tatcha, axí si los que seran tatchats deuen pagar aquella o no, en tot o en part, o alias per qualsevol causa e rahó, e descidir e determenar les dites qüestions insurtidores per rahó de la dita tatcha.

E no-res-menys, dits tatchadors tinguen poder de elegir en cas de mort de algú dels dits clavaris o comptadors, a vacació de l'offici de aquells hun altre clavari o comptador, de les persones que hauran residit en les presents corts, los quals clavari o clavaris, comptador o comptadors que seran elets en lo dit cars tinguen aquell poder e auctoritat que tenen los clavaris que són elets per los tres braços e per vostra magestat acceptats, aprovats e auctoritzats en les corts, e vostra magestat conferma la electió que és estada feta per lo braç ecclesiàstich de la persona de don Miquel Àngel de Ribelles, en clavari, per mort de don Hierònym de Ribelles, germà de aquell, que fonch elet en altre dels clavaris del dit braç ecclesiàstich per les corts de l'any trenta set.

Y la electió de clavari feta per lo braç militar, de la persona de Luy's Vidal, olim Cifre, per mort, e en loch de mossèn Francés Joan Pertusa, altre dels clavaris elets en les últimes corts celebrades en la present vila de Monçó, e que dits clavaris tinguen lo mateix poder que los altres clavaris de les dites corts del dit any trenta set tenien, y a d'aquells és estat donat, haguda per revocada qualsevol electió de clavari feta en la ciutat de València, per lo capítol y persones del braç ecclesiàstich.

Idem.

Item, senyor, los dits tres braços fan clavaris e rebedors qui tinguen e reben e conserven e exegeixquen les pecúnies de la dita tatcha e distribuheixquen aquelles; als quals vostra magestat e tota la cort done son poder, loch e veus, és a saber: per lo braç ecclesiàstich don Miquel de Ribelles e don Joan Çanoguera.

E per lo braç militar lo il·lustríssimo duch de Sogorb, mossèn Miquel Hierònym d'Anglesola, don Alonso de Vilaragut e en Diego de Baeça, major.

E per lo braç real Guillem Ramon Çahera, Baltazar Granullés, clavari rebedor, micer Dimas de Aguilar, micer Cosme Abbat, Thomàs Dassió, síndich per la ciutat de València, Nofre Benavent, rebedor dellà lo riu de Xúquer, Raphael Martí de Viciano, rebedor deçà lo riu de Xúquer, compresa la vila de Algezira, Francés Joan Bernabeu, Berthomeu Mayques e Matheu Febrer, per les ciutats e viles reals.

E que los dits clavaris liuren les quantitats que se hauran de pagar a vostra magestat del dit servey al thesorero general de vostra magestat, o d'aquell a qui vostra magestat manarà sien liurades. E que ningun dels dits clavaris, axí de les corts passades com de les presents, per la quantitat de la dita tatcha que s'haurà rebut per aquell, o altre per aquell, no puxa ésser guiat ni alegrar-se de guiatge algú que li fos atorgat, axí per

vostra magestat com per lo loctinent general o altres qualsevol officials; ans no obstant aquell puxa ésser executat, com en fets reals y fiscals per la dita quantitat que haurà rebut. E que aquells dits clavaris, ans de l'exercici de dits officis, donen y hajen de donar bones y sufficients fermances a coneguda dels comptadors dels dits tres braços respectivament.

Idem.

Item, senyor, que los dits clavaris e cascú de aquells, per a exercir e executar dit son offici, hajen poder e jurisdicció sufficient y bastant de vós, senyor, per acte de la present cort, per a provehir que sien fetes execucions contra los recusants e no volents pagar lo que seran tatchats e a lur offici no volran obtemperar, enaxí que lo que per aquells serà provehit e manat sia executat per qualsevol porter o porters o commissaris. E si mester serà haver y tenir auxili del loctinent general o portantveus de governador del dit regne de València o de altres qualsevol officials del dit regne, los sia e haja de ésser donat als quals no puxa ésser contradit, sots grans penes.

Idem.

Item, que los dits clavaris sien tenguts donar compte y rahó del que rebran e pagaran; lo qual compte donen als ohidors de compte elets per los dits tres braços; los quals dits comptadors tinguen poder de exigir dits comptes e compel·lir dits clavaris de haver-los de donar dit compte, ab los remeys penals o alias com los parexerà. E axí mateix de absolre y diffinir aquells, los quals dits comptadors són los següents: per lo braç ecclesiàstich micer Joan de Gays e don Joan de Cardona; per lo braç militar don Gaspar Centelles, en Sebastià Antist, don Hierònym de Beamont e en Honorat Joan. E per lo braç real, per la ciutat de València, Berthomeu Martí, Hierònym Blay, Pere Benet Çaposa, Miquel Luy's Garcia, Jaume Benet Eximeno, Gaspar de Sanct Pere, Nofre Çapena, sotsíndich, Francés Luy's d'Assió, síndich, e Miquel Joan Dalmau. E per les ciutats e viles reals Pere Avellà, Miquel Tarragó, Joan Bellot, Pere Gil, Francés Cabrera, Christòfol Fenollar, Miquel Joan Martínez, Francés Mascarell e Matheu Febrer.

Idem.

Item, senyor, que la quantitat que se ha de carregar a censal sobre los drets del general, si alguna se'n carregarà, sia repartida entre los treballants dels braços que tenen offici de la cort.

Idem.

Item, senyor, considerada la grandíssima destructió del dit regne e la pobrea dels habitants en aquell, a causa de les calamitats passades, vostra magestat tinga per bé que la quantitat que se ha de pagar per tatcha se pague e haja de pagar per aquell temps que còmodament se puxa pagar, lo qual sia per temps de sis anys comptadors del primer de giner de l'any mil cinchcents quaranta sis en avant, en lo qual feneix lo darrer servey de les corts passades.

Idem.

Item, senyor, que, en cars que-s carregàs quantitat alguna sobre los drets del dit general, sia donat per vostra magestat y per la cort ple y bastant poder als deputats del

dit general de fer dits carregaments ab totes les clàusules, incidents, e dependents, annexes e connexes, e aquells en qualsevol manera tocants, axí com ab lo present acte de cort los dóna.

Idem.

Item, senyor, que durant lo temps que se ha de pagar lo servey e oferta a vostra magestat en les presents corts, no puxen ésser demanats per vostra magestat altre servey o serveys als regnícols del dit regne.

Idem.

Item, senyor, los officials de la present cort, ço és tractadors, examinadors de greuges, tatchadors, clavaris e comptadors, encara que tinguen dos officis o més, no puxen haver sinó un salari, per rahó e causa de dits officis.

Idem.

Item, senyor, la dita oferta fan en esta forma, ço és que totes les sobredites coses e sengles de aquelles en aquella contengudes, sien inviolablement observades a la letra, sens subintel·lecte algú, planament y a sa enteniment, sens interpretació e glosa alguna. E si interpretació alguna se hagués de fer, facen e hajen de fer aquella de paraula dos dels officials reals de vostra magestat e dos dels officials ecclesiàstichs e dos dels militars e altres dos dels officials del braç real, elegidors per los dits tatchadors dels dits tres braços. E no podent-se aquells concertar, sien elegits per sorts, les quals persones que se hauran de elegir sien dels tatchadors dels dits braços.

Idem.

Item, senyor, que los greuges que són posats en les presents corts se remeten a determinar per a la ciutat de València per los dits provisors e jutges de greuges, davant los quals se puxen axí matex posar en la ciutat qualsevol greuges, los quals dits greuges axí posats com posadors en la dita ciutat davant los provisors e jutges de greuges se hajen de conèxer, examinar e declarar dins sis mesos, comptadors passats quinze dies après que lo il·lustríssimo don Ferrando de Aragó, loctinent general de vostra magestat en lo dit regne serà tornat de les presents corts a la ciutat de València; e que los dits jutges e provisors de greuges hajen de jurar en poder del dit loctinent general de ajustar-se tres dies de cada semana en la confraria de Sent Jaume de la dita ciutat, per a examinar, provehir y declarar en los dits greuges, en la hora e horas que·s concordaran, en les quals los qui·s trobaran presents, puix n'i haja dels officials nomenats en jutges per vostra magestat e dels dits tres braços puixen e tinguen poder de provehir e declarar los dits greuges, no obstant la absència dels altres.

E lo que per aquells serà declarat, sia hagut e tinga execució necessària, e que vostra magestat e qualsevol dels seus officials a qui pertanga a la sola ostenció de tal sentència donada per los dits jutges e provisors de greuges, hajen de donar letres executòries, donant-los vostra magestat e la cort tot aquell poder que en semblant cars és acostumat donar. E si durant lo dit temps dels dits sis mesos no·s declaràs en los dits greuge o greuges, o en algú de aquells sien salvos los drets a la part en lo greuge del qual no serà declarat per a les altres corts.

Idem.

Item, senyor, que vint mília trescentes trenta tres liures sis sous e huyt diner de les dites cent mília liures del dit servey offert a sa magestat hagen de servir y ésser convertides en satisfes als agreujats que seran naturals del dit regne, e per als deutes del dit regne que vostra magestat haurà donats per líquits e dóna vostra magestat per deutes líquits, ab lo present acte de cort, los albarans del scrivà de ració e los deutes de les consignacions fetes per vostra magestat sobre la thesoreria general, dels quals constarà ab privilegis e altres legítimes cauteles e debitoris, sobre la dita thesoreria general, e lo residuo; **Error! Marcador no definido.** que restarà a pagar de tots los deutes e quantitats que per vostra magestat foren donats per líquits en les corts passades e provehits se pagassen de la tercera part dels serveys offerits en les dites corts e les quantitats que foren e seran declarades axí mateix per los examinadors e jutges de greuges de les dites corts passades e presents, e les quantitats prestades e despeses fetes per rahó de la serra de Spadan e germania, e senyaladament aquells onze mília ducats que per la fàbrica de murs y valls foren emprastades a vostra magestat per la reducció de la serra de Spadan, e o lo que restarà a pagar de aquells.

E axí mateix aquelles cinchcentes liures que lo capítol de la Seu de València, en lo temps de les revolucions populars de la germania del dit regne, emprastaren a la règia cort ab lo interès degut per rahó de aquelles. E les trescentes noranta tres liures que en lo dit temps les persones del braç ecclesiàstich prestaren a la règia cort. E axí mateix les quatrecentes liures que lo dit braç ecclesiàstich emprastà per la reducció de la Serra de Spadan; les quals quantitats e o lo que s porà pagar de aquelles se paguen de la tercera part del servey de les corts de l'any mil cinchcents trenta set, e de les presents corts, e la quantitat que restarà a pagar dels quatorze mília ducats que per la generalitat e regne de València foren emprastats a vostra magestat, e lo que resta a pagar de les mil liures de les quals vostra magestat feu gràcia y mercè a dona Magdalena Claramunt y de Tolzà. Y axí mateix lo que resta a pagar dels dos mília y trescents ducats que per vostra magestat són estats promesos per a subvenció del rescate dels particulars de les viles reals. E axí mateix los deutes de la règia cort que seran verificats. Y los mil ducats dels quals vostra magestat féu gràcia a la vila de Bocayrent, y lo que resta a pagar a la vila de Penàguila, e que sia donat poder e facultat al loctinent general de vostra magestat en lo dit regne, que ensemps ab una persona de cada braç que serà eleta per los tatchadors dels dits braços faça la repartició de la dita part, segons és acostumat en los sobredits crehedors.

Idem.

Item, senyor, perquè lo dit servey ab més promptitut se puxa fer e effectuar, lo qual no s pot effectuar sinó vistes primerament les forces e facultats del general del dit regne, les quals se han de veure en la ciutat de València. Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat sien porrogades les presents corts per a la ciutat de València, en lo capítol de la sglésia major de aquella, e que dites corts duren fins que sien fetes la dita examinació e carregaments de censals, si se n'hauran de fer, e la dita tatcha sia feta e executada, e per al temps que dits greuges se hauran de examinar, e per a les dites coses e no per a altres.

Idem.

Item, senyor, que per aturar-se vostra magestat tretze mília liures de la tercera part del dit servey, que era trenta tres mília trescentes trenta tres liures sis sous e huyt diners, les quals havien e han de servir per als agreujats, com se ha dit dessús, no puxa ésser fet ne causat prejuhí ne dany algú als dits tres braços, ne als particulars del dit regne de València, ne puxa ésser tret en ús y conseqüència en lo sdevenidor, com vostra magestat se haja aturat les dites tretze mília liures pro hac vice tantum, per les urgents necessitats que de present li han ocorregut, et cetera.

Idem.

Item, senyor, que vostra magestat y la cort cometen a l'il·lustríssimo duch don Ferrando, loctinent general en lo vostre regne de València, ensemps ab micer Martí Ponç, advocat fiscal e patrimonial de vostra magestat en lo dit regne, micer Nofre Urgellés, regent de assessor del dit bal·le general en lo dit regne, mossèn Joan de Gays, vicari general, e mossèn Francés Pérez, altres dels dits tatchadors del dit braç ecclesiàstich, don Giner de Perellós e Honorat Benet Joan, senyor de Thous, altres dels tatchadors del braç real, ab consell dels advocats dels dits tres braços, que són micer Joan Francés Benavent, micer Jaume Benet Philibert, micer Dimas de Aguilar e Cosme Abbat, coneguen si los monestir de Sant Francés de la ciutat de València e altres qualsevol monestir de frares, e los monestirs de la Trinitat, Sancta Catherina de Sena e de la Concepció de València e de les Menorettes de Xàtiva e altres qualsevol monestirs de monjes de la dita ciutat e regne són tenguts a contribuir e pagar en los serveys offerts a vostra magestat en les corts passades, presents y sdevenidores, ab lo braç ecclesiàstich o no.

Als quals vostra magestat y la cort donen ple y bastant poder e auctoritat per a conèxer de la dita causa que·s tracta e o spera tractar ab los dits monestirs e qualsevol de aquells, e fer justícia en aquella ab tots los incidents e dependents de aquella. E en cars que algun advocat fos sospitós a alguna de les dites parts, que en tal cars per lo dit il·lustríssim duch y los altres sia elet hun altre doctor no sospitós a les dites parts, de la mateixa qualitat, és a saber, que sia doctor resident en València. E que la declaració en dita causa se haja de fer e faça ab tot effecte, dins la ciutat de València, dins quatre mesos après que lo dit il·lustríssimo duch don Ferrando sia arribat a la dita ciutat de València.

Idem.

Item, senyor, que de la quarta part de les dites deu mília liures que·s dóna per als oficials reals treballants en les presents corts, sien donades y pagades al doctor micer Miquel May, vicecanceller, vint mília sous, e al doctor don Joan Costa, regent la cancelleria, deu mília sous, e a don Miquel Climent, protonotari, huyt mília sous e a don Pedro Figuerola dos mília sous, per los treballs per aquells tenguts en les presents corts. E los deu mília sous que resten sien repartits per eguals parts entre los altres oficials reals.

Idem.

Item, senyor, supliquen que la present oferta e tots los actes fahents per aquella e per tota la dita cort e per cascú dels dits tres braços, ço és ecclesiàstich, militar y real e singulars de aquells e del general de València, sien liurades auctèntiques, sagellades e

plumbades, franques del dret de sagell e de tots altres drets y despeses als dits tres braços.

Plau a sa magestat atorgar lo sagell franch y que la forma y registre dels furs y actes de cort se paguen com s'és acostumat.

Idem.

Item, senyor, que sia feta per vostra magestat absolució general, si e segons en semblants celebracions de corts se acostuma de fer.

Acceptació de dita oferta

[88] La magestat real, acceptant la present oferta e coses en aquella contengudes, excepto en la assignació de la tercera part del servey per als agreujats, la qual entèn fer per esta volta tan solament, e que no li sia causat perjudí algú en lo sdevenidor, regracia molt aquella a la dita cort e vol e declara de voluntat de la dita cort, e dels tres braços de aquella, que per fer los actes que de present se fan e són estats fets no·s puxa dir la present cort ésser finida ni finada, com aquella vulla lo senyor rey reste y stiga en sa força y valor en respecte del regne de València, e que sia continuada fins que los carregaments de censals sien fets sobre lo general, si alguns se'n faran, e fins que la tatcha que s'ha de fer per tot lo regne sia ab effecte feta y executada, exegida y pagada; e assigna per a continuar la dita cort dins lo capítol de la Seu de València, per al quinzen dia del mes de giner primer vinent, e any M.D.XLIII. E per al temps donat per a la examinació dels greuges, e de allí avant consecutivament per sos dies, fins les coses de la present oferta sien ab tot effecte cumplides.

Abolició general

[89] Ab lo present absolem, remetem a qualsevol braços, universitats, e qualsevol singulars del dit regne de València, totes penes civils e criminals, e qualsevol crims que sien estats comesos tro al jorn de huy. De la present, emperò, remissió general, exceptam tan solament crims de heretgia e de lesa magestat e sodomia, falsadors de moneda e de bares traïdors e de mort acordada e de nafres e coltellades donades per diners e de falsos notaris e de aquells que fan fer e usen scientment de les cartes, testaments e falses scriptures e ladres, trencadors de camins y de qualsevol pau y treua.

Sobresehiment en la prossecució dels crims comesos en les serres d'Espadán y de Bèrnia, fins a les primeres corts

[90] E perquè sa magestat vol y entèn fer tot lo que bonament per provehir en utilitat dels regnícols del dit regne e repós dels habitants en aquell; per ço diu que li plau que sia sobreseyt fins les primeres corts, en qualsevol procés que se n'haja de fer, e sia fins a huy principiat, si algú principiat serà per qualsevol crims contra los novament convertits, sobre los crims e delictes de la serra de Spadan y de Bèrnia. Encara que per no haver obeÿt los manaments de sa magestat, dins lo temps que per aquell ordenat prenguessen lo sant baptisme o hisquessen fora lo regne, axí en respecte de les penes

corporals com pecuniàries, puix los que pretenen que sa magestat o la règia cort de aquella los és obligat per haver fet convertir los moros a nostra sancta fe cathòlica e haver-los dit que hixquessen del dit regne, o alias sobredites causes, sien contents sobreseure en qualsevol demanda que per les dites causes se puixen fer a ses magestats fins a les primeres corts.

Porrogació de Corts per a la ciutat de València

[91] La cesàrea magestat, considerat que la convocació de les presents corts és estada general als regnes de Aragó, València e principat de Cathalunya, e en lo dia de huy acceptant sa magestat la oferta a aquella feta per los tres braços del regne de València, dóna poder a les persones en dita oferta mencionades, les quals se han a transferir a la ciutat de València, per executar y dar compliment al se rvey que a sa magestat és fet ab la dita oferta. Per tant, de voluntat de la dita cort, per confirmar la convocació e congregació de la present cort general, vol y mana sa magestat que cascú dels tres braços del dit regne de València haja a leixar e leixe una persona, enaxí que sien tres persones o síndichs per los dits tres braços, per a assistir als actes de cort que's faran per lo dit regne de Aragó e principat de Cathalunya, a la dita cort congregats tan solament.

La assistència de les quals dites tres persones o síndichs dels dits tres braços del regne de València produheixca y obre tots aquells effectes que produhiria y obraria la assistència y presència de tots los dits tres braços del dit regne. Quant a l'effecte de la continuació de les corts generals, a sguart del dit regne de Aragó y principat de Cathalunya, ab aquesta emperò modificació y no en altra manera, que les dites tres persones dexades per los dits tres braços no puxen fer acte algú de cort ni altre qualsevol ensemps ab lo regne de Aragó y principat de Cathalunya o sens aquells. E si lo contrari feyen, que tot lo que faran sia nulle. Mas que tan solament puxen assistir e fer presència en les dites corts generals e dissentir e contradir en qualsevol actes que en les dites corts generals se fessen e's volguessen fer, en lesió e prejudí algú del dit regne de València o de qualsevol dels dits tres braços de aquell, e ab salvetat encara expressa, que per lo present acte no sia fet prejudí algú al dit regne de València ni a algú dels braços de aquell, ni sia tret a ús y conseqüència en lo sdevenidor.